

**TÜRK EĞİTİM TARİHİNDE DERSHANE VE TEMEL LİSE OLGUSU:
EĞİTİM PAYDAŞLARININ DERSHANE VE TEMEL LİSE HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİNİN NİTEL DEĞERLENDİRMESİ
(Ordu İli Örneği)**

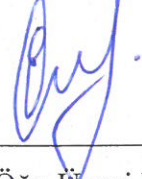
**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

OKAN NURCAN

**EĞİTİM YÖNETİMİ VE PLANLAMASI DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECEŚİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRİLMİŞTİR**

AĞUSTOS 2019

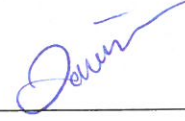
Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Dr. Öğr. Üyesi Enisa MEDE

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Sabiha DULAY

Koordinatör

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşüncemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

Dr. Betül TARHAN ALKAN

Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

Dr. Betül TARHAN ALKAN

(JTA)

Dr. Öğr. Üyesi Özgür Erkut ŞAHİN

(BAU, UOOT)

Dr. Öğr. Üyesi Sabiha DULAY

(BAU, EYP)

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Okan MURCAN
İmza : O. Murcan

ÖZ

TÜRK EĞİTİM TARİHİNDE DERSHANE VE TEMEL LİSE OLGUSU: EĞİTİM PAYDAŞLARININ DERSHANE VE TEMEL LİSE HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN NİTEL DEĞERLENDİRMESİ

Nurcan, Okan

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Planlaması Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Betül TARHAN ALKAN

Ağustos 2019, 67 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, Temel Lise ve Özel Öğretim Kursu kavramlarının ne anlamlara geldiği, dershanelerin kaldırılması sonrasında denk gelen yaklaşık beş yıllık süreçte dönemselsel olarak neler yaşandığı, aynı zamanda bu zaman zarfında arz ve talep gruplarının nasıl konumlandığı, evirildiği açıklanmıştır.

Bunu yaparken Türk Eğitim Tarihinde özel ders, derslane, özel okulun nasıl yer bulduğu kanunlar, yönetmelikler, raporlar ve diğer akademik yayınlar üzerinden anlatılmıştır. Günümüzden geçmişe doğru tarih biliminin yardımıyla bir yansıtma yapılmıştır.

Bu bir nitel araştırmadır ve çalışma alanı olarak da Ordu ile evren seçilmiştir. Bu çalışmanın yönteminde belirlenen eğitim paydaşlarına nitel araştırmanın içinde yer alan desen türlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni uygulanmıştır. Mülakat tekniği ile eğitim paydaşlarından olan eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, öğrencilere, velilere on iki ve on üç adetten oluşan açık uçlu sorular sorulmuş, sorulara alınan cevaplar ses kaydı ile veri tabanı oluşturulmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen verilerin düzenlenmesiyle elde edilen bulgular, Ordu ilinde temel liselerin bir geçiş formülü olarak algılandığını, özel öğretim kurslarının ise dershanelerin devamı gibi görüldüğünü göstermiştir. Ayrıca, Temel Lise ve Özel

Öğretim kurslarının eğitim alanında akademik, sosyal, ekonomik anlamda göstermiş olduğu etkileri ortaya çıkaran temalarla katılımcı fikirleri ve önerileri alan yazınına aktarılmıştır. Sahadan hareketle, eğitim ve üniversiteye geçiş sisteminde müzmin sorunlar haline gelmiş konuları çözmeye yönelik bir çalışma hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Temel Lise, Özel Öğretim Kursu, Dershane, Ordu, Nitel Araştırma, Olgu Bilim

ABSTRACT

**THE CASE STUDY ON PRIVATE TEACHING INSTITUTIONS AND BASIC
HIGH SCHOOL IN THE TURKISH HISTORY OF EDUCATION:
QUALITATIVE EVALUATION OF THE OPINIONS OF EDUCATION
PARTNERS ON PRIVATE TEACHING INSTUTIONS AND BASIC HIGH
SCHOOLS**

Nurcan, Okan

Master's Thesis, Master's Program in Educational Administration and Planning
Supervisor: Assistant Professor Betül TARHAN ALKAN

August 2019, 67 Pages

The aim of this study is to explain the meaning of the concepts of Basic High School and Private Teaching Institutions, what happened during the period of approximately five years after the abolition of private teaching institutions and how the supply and demand groups were positioned and evolved during this time.

In doing so, the history of private education, private teaching institutions and private school in the history of Turkish Education is explained through laws, regulations, reports and other academic publications. A projection has been made with the help of history from today to the past.

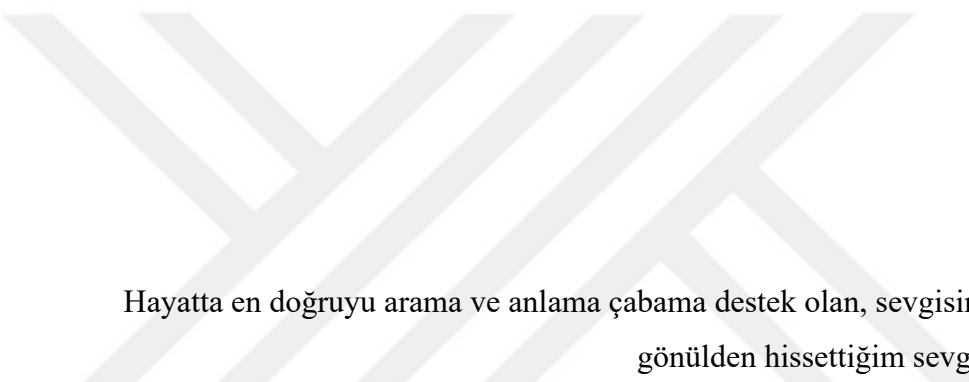
The questions posed to students and parents were cleared of technical terms for a better understanding. After that, data analysis was conducted and field research was conducted within the context of content analysis of experiences and meanings, and an attempt was made to contribute to the in-depth detection and solution of a problem.

This is a qualitative research and the study area was chosen as the city of Ordu. Phenomenology, which is one of the pattern types in the qualitative research, was applied to the education partners identified in the method of this study. With the

interview technique, open-ended questions consisting of twelve and thirteen items were asked to the education managers, teachers, students, parents who are among the education partners, and the answers were used for creating databases.

Findings obtained from the research showed that basic high schools in Ordu were perceived as a transition formula, and private teaching courses were seen as continuation of private teaching institutions. In addition, the participants' ideas and suggestions were transferred to the literature with themes that revealed the effects of Basic High School and Private Teaching Courses in academic, social and economic terms. Based on the field, a study has been prepared to solve the problems that have become chronic in education and transition to university.

Keywords: Basic High School, Private Teaching Course, Private Teaching Institutions, Ordu, Qualitative Research, Phenomenology

Hayatta en doğruyu arama ve anlama abama destek olan, sevgisini her zaman
gönülden hissettiğim sevgilim eğime...

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	ix
TEŞEKKÜR.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
Bölüm 1 Giriş.....	1
1.1 Problem Durumu.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı.....	5
1.3 Araştırma Soruları.....	6
1.4 Araştırmanın Önemi.....	7
Bölüm 2 Alan Yazın Taraması.....	7
2.1 Eğitim Tarihine Genel Bir Bakış.....	7
2.2 Türkiye’de Özel Öğretim Tarihi	9
2.3 Türkiye’de Öğretim Sistemi.....	12
2.4 Temel Lise’nin Ortaya Çıkışı.....	13
2.5 Üniversiteye Giriş Sistemi	16
2.6 Özel Öğretim Kurslarını ve Temel Liseleri Oluşturan Faktörler	18
2.6.1 Siyasi faktörler.	18
2.6.2 Ekonomik faktörler.	21
2.6.3 Toplumsal faktörler.....	23
2.7 İlgili Çalışmalar.....	25

Bölüm 3 Yöntem.....	34
3.1 Araştırmanın Yöntemi.....	34
3.2 Katılımcılar	36
3.3 Verilerin Toplanması	37
3.3.1 Veri toplama araçları.....	38
3.3.2 Verilerin analiz işlemleri.....	39
3.3.3 Geçerlik ve güvenirlik.....	40
3.4 Sınırlamalar	41
Bölüm 4 Bulgular.....	42
4.1 Tema 1: Temel Lise ve Özel Öğretim Kursları Akademik Başarı Sağlamıştır.	42
4.1.1 Temel lise ve özel öğretim kursları üniversiteye hazırlama sürecinde veliler ve öğrenciler açısından çözüm merceği olarak görülmüştür.....	43
4.1.2 Temel liseler eğitim öğretim açısından akademik alanda bir geçiş formülü olmuştur.	45
4.1.3 Temel lise ve özel öğretim kurslarına devam eden öğrenciler öğretmenlerinin akademik donanımlarını yeterli bulmuşlardır.....	46
4.1.4 Veliler ve Öğrenciler, Temel Lise ve Özel Öğretim Kursu kavramının ihtiyacı karşılaması ve devam etmesi ile ilgili olarak olumlu görüş belirtmişlerdir.	47
4.2 Tema 2: Temel Liseler Okul Hüviyeti Kazanamamıştır.	48
4.2.1 Temel liseler okul kültürü açısından fiziksel ve çevresel yeterlilikleri karşılayamamıştır.	48
4.2.2 Eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından temel liselerin ihtiyacı karşılaması ile ilgili olumsuz görüşler belirtilmiştir.	49
4.2.3 Temel liselerin eğitim öğretim açısından bir geçiş formülü olması, eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından olumsuz değerlendirilmiştir.....	50
Bölüm 5 Tartışma ve Sonuçlar.....	52
5.1 Tartışma ve Sonuçlar	52

5.2 Öneriler	55
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	60
A. Onam Formu.....	60
B. Valilik Çalışma Oluru	62
C. Mülakat Soruları.....	63
D. Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Destek İzin ve Uygulama Kontrol Çizelgesi.....	66
E. Özgeçmiş	67

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tezinin yazılma, hazırlanma ve diğer bütün aŐamalarında bana desteğini esirgemeyen, konu ve fikir anlamında bana ilham olan hâlihazırda Bahçeşehir Üniversitesi'nde akademik kariyerine devam eden Değerli Hocam Dr. Sayın Betül TARHAN ALKAN' a teŐekkürü borç bilirim.

Her konuda olduğu gibi, eğitim kariyerimde de desteğini esirgemeyen Sevgili Öğretmenim ve Değerli Büyüğüm Ordu İl Milli Eğitim Müdürü Kutlu Tekin BAŞ' a Őükranlarımı sunarım.

Son olarak beni hayata getiren ve hep seven, bana hep inanan Canım Anneme, Babama sonsuz teŐekkürlerimi gönderiyorum.

Tez yazım aŐamasında desteęini benden esirgemeyen Sevgili Öğrencim Ufkan IŐIK'a ve Kadim Dostum Serhat TŪMACAR'a canı gönülden teŐekkür ederim.

TABLULAR LİSTESİ

TABLULAR

Tablo-1 Yetenekler Bileşeni Göstergelerinde Türkiye'nin ve Ekonomisi gelişmiş ülkelerin performansını gösteren veriler	9
Tablo-2 MEB'deki 2017-2018 yılına ait sayıları gösteren genel döküm tablosu	30
Tablo-3 MEB'e bağlı eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden özel liseleri gösteren 2017-2018 yılına ait tablo	31
Tablo-4 MEB'e bağlı öğretim faaliyetlerine devam eden özel öğretim kurslarını gösteren 2017-2018 yılına ait tablo.....	32
Tablo-5 Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1 MEB'in, özel öğretim ile ilgili yol haritası 33

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
EBA	:	Eğitim Bilişim Sistemleri Ağı
DYK	:	Destekleme ve Yetiştirme Kursları
KPSS	:	Kamu Personeli Seçme Sınavı
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
FA	:	Fenomenolojik Analiz
OECD	:	Organization For Economic Co-operation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)
UNDP	:	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
ÖSYM	:	Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi
ÖSS	:	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖYS	:	Öğrenci Yerleştirme Sınavı
OBP	:	Ortaöğretim Başarı Puanı
YGS	:	Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı
LYS	:	Lisans Yerleştirme Sınavı
YKS	:	Yüksek Öğretim Sınavı
TYT	:	Temel Yeterlilik Testi
AYT	:	Alan yeterlilik Sınavı
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
AA	:	Anadolu Ajansı
GATS	:	General Agreement on Trade in Services (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması)
TEOG	:	Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ALES	:	Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Sınavı
ODTÜ	:	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
YÖK	:	Yüksek Öğretim Kurulu
İTÜ	:	İstanbul Teknik Üniversitesi
TÖDER	:	Türkiye Özel Dershaneler Birliği

Bölüm 1

Giriş

Eğitim-öğretimin önemli bir dönemi olan Liseden Üniversiteye geçişte 2014 yılı sonrasında oluşan karmaşık durum, günümüzde de devam etmektedir. Temel Lise ve eski adı Dershane şimdiki adı Özel Öğretim Kursu olan kurumların yöneticileri ile eğitim yöneticilerinin son beş yılda oluşan genel durum ile ilgili görüşleri, yöneticilerin bu kurumların eğitim-öğretime olan etkileri hakkındaki düşüncelerinin öncelikle tez çalışmasına daha sonra da genel manada Türk Eğitim-Öğretimine ışık tutması öngörülmektedir.

Günümüz dünyasında teknoloji ve bilişim alanında yenilikler hızla devam ederken bu yeniliklerin eğitime aynı hızla uygulanması büyük önem taşımaktadır. Çünkü eğitim alanında yenilikçi hareketleri gerçekleştiren ülkelerin ekonomi başta olmak üzere kültür, sanat ve diğer alanlarda daha hızlı ve kalıcı ilerlemeler gösterdiğini söyleyebiliriz.

Bu anlamda hem bireysel hem de toplumsal olarak ülkelerin gelişmesinde eğitim çok önemli bir rol almaktadır. Eğitim bir süreçtir ve ömür boyu sürmektedir. Yenilenme ve süreklilik eğitim için zorunlu iki ögedir. Türkiye’de de eğitim konusu önemli bir tartışma konusu olarak her zaman gündemdedir. Değişen hükümetler ve bakanlar nezdinde çeşitli reformlar denense de Türk eğitiminin dünya standartlarında çok gerilerde kaldığını söylemek mümkündür. Türk Milli Eğitiminde son yıllarda artan reform isteği ve yapılan değişiklikler bunun farkında olunduğunun ve eğitim alanında dünya standartlarının gerisinde kalındığının da kabulüdür.

Dershanelerin yönetmelik kapsamında kaldırılması sonrasında boşluk oluşmaması için, devlet organları tarafından bir arz ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunlardan biri MEB tarafından ücretsiz tahsis edilen “Destekleme ve Yetiştirme Kursları” diğeri de “Eğitim Bilişim Sistemleri Ağıdır”. Bu iki arz durumu ortaokul beşinci sınıf da dahil olmak üzere mezun durumda olan öğrencileri sınavlara hazırlamayı esas almışlardır. Destekleme ve yetiştirme kursları öğrencilerin eğitim gördükleri ya da İlçe Milli Eğitim tarafından belirlenen okullarda hafta içi ya da hafta sonları bütün dersleri içinde barındırmak suretiyle dershanenin yerine hizmet veren ücretsiz kurslardır. Bu da tek bilim grubundan yani tek dersten öğretim vermesine

müsaade edilen özel öğretim kurslarına hem fiziki hem de ekonomik anlamda bir seçenek oluşturmaktadır.

Kursların nerede, kimler tarafından verildiği, kimlerin hangi derslerden alabildiği, kursların ne zaman verildiği gibi muhtelif soruların öğrenciler ve öğretmenler tarafından cevap bulabildiği bir e- modül sisteminden oluşan destekleme ve yetiştirme kursları örgün bir şekilde öğretim faaliyetleri göstermektedir (<https://odsgm.meb.gov.tr>).

EBA ise öğrencilerin etkileşimli bir şekilde yararlanabileceği bilişim ağıdır. Sınavlara hazırlanan öğrenciler için sanal ortamda videolar, sunumlar, kazanım testleri ve sınavlar yer almaktadır. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından her bir bireyin kullanımına ücretsiz olarak sunulan çevrimiçi bir sosyal eğitim platformu olan EBA ise kendini geleceğe açılan bir kapı olarak tanımlamaktadır. Eğitim, hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. EBA; okulda, evde, kısacası zamandan ve mekândan bağımsız olarak ihtiyaç duyulan her yerde ve her zaman kullanılabilir sloganıyla yola çıkan bu oluşum, eğitimin dört duvar dışında da gerçekleştirilmesini sağlamak hedefini kendisine vizyon edinmiştir. Bu platformun amacı; bilgi teknolojileri aracılığıyla etkili araç-gereç kullanımını destekleyip teknolojinin eğitimle bütünleşmesini sağlamaktır. EBA, sınıf seviyelerine uygun, güvenilir ve incelemiden geçmiş e-içerikler sunmakta, eğitim ve teknolojideki yenilikleri takip ederek gelişmeye devam etmek amacı sürmektedir. EBA’da bulunan e-içerikler, alanında uzman ekipler tarafından üretilmekte; ayrıca Türkiye’de ve dünyada dijital yayıncılık alanında önde gelen eğitim firmaları tarafından sağlanan içeriklerle de zenginleştirilmek iddiasında olan bu bilişim ağı sosyal bir platform olduğunu söylemektedir. EBA için, Öğretmenleri, öğrencileri, velileri ve diğer tüm eğitim paydaşlarını aynı mecrada buluşturup bir etkileşim yaratma misyonunu da kendine yüklemiştir diyebiliriz. Bunların haricinde detaylı bir raporlama sistemi oluşturarak Türk eğitimine dair bir resim oluşturmak, geleceğe yön vererek sorunları çözmek ve Fatih projesinin önemli amaçlarından biri olan “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesini sağlamak ise bir diğer amaçları arasındadır. Bu ortamlarda öğrenciler örgün ve sanal olmak üzere birebir ders görmenin yanı sıra, grup ya da sınıf halinde etkinliklere de katılabilmektedir. (<http://www.eba.gov.tr>).

Ordu ilinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılı itibariyle okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve orta öğretim kademelerindeki toplam 562 resmi ve özel okuldaki 6.177 derslikte, 128.549 öğrenci ve 9.163 öğretmen ile eğitim-öğretim faaliyetlerine devam edilmektedir. İldeki okullaşma oranlarına bakıldığında okul öncesi okullaşma oranı Ordu ilinde %57,70 iken; ilkokul okullaşma oranı %90,56; ortaokul okullaşma oranı %85,95; orta öğretim okullaşma oranı %89,56'dır. İldeki okullaşma oranları; Türkiye geneli rakamlarla uyum göstermektedir. Ordu Üniversitesi, bünyesinde 12 Fakülte, 2 Yüksekokul, 10 Meslek Yüksekokulu ile 210 aktif bölümü barındırmaktadır. Ayrıca Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri olmak üzere 3 enstitü bulunmaktadır. Ordu Üniversitesi 2018 yılı itibariyle 733 akademik personele sahiptir. Hızla büyümeye devam eden Ordu Üniversitesinin öğrenci sayısı 2017- 2018 eğitim-öğretim döneminde 21.009'dir (<http://www.doka.org.tr>).

2013 yılında TBMM Genel Kurulu'nda, Ordu'nun büyükşehir belediyesi olmasını öngören kanun teklifinin onaylanmasından sonra Ordu ilinin bilhassa eğitim alanında hızlı bir yükseliş gösterdiği gözlenmiştir (<http://ordu.meb.gov.tr>).

2018 yılında Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde yayımlanan istatistikî veriler kapsamında eğitim-öğretim alanında genel olmak üzere, özellikle olarak okullaşma oranında, derslik sayısında, kız öğrencinin okullaştırılma sayısında, öğretmen sayısında ve diğer alanlarda pozitif ve de olumlu yönde artışlar olmuştur. On beş yıllık bir zaman diliminde eğitimde olan gelişmelerin ve yeniliklerin anlatıldığı detaylı bir sunum ile desteklenen veriler kapsamında bilişim alanından, özel öğretim alanına birçok farklı paydaşta hareket alanı oluşturulduğu söylenebilir (<http://ordu.meb.gov.tr>).

Bu gelişmelerden hareketle tez çalışmamız için seçtiğimiz Ordu ilinde farklı paydaşlardan hareketle eğitim-öğretimin kronikleşmiş üniversiteye giriş, dersane, üniversiteye hazırlık, özel öğretim gibi sorunlarına çözüm için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yaptığı dikkate değer çalışmalar da bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Türk Milli Eğitiminde dershanelerin ve dershanelerin dönüştürülmesi sürecinin eğitim öğretim tarihimizdeki yeri, Temel Lise kavramının ne manaya geldiği, ifade edilmek istenmiştir. 2012 yılından itibaren kademeli olarak dershanelerin dönüşüm sürecine alınması, dershaneye olan talebin karşılık

bulamaması gibi olgulara; ilgili Mevzuatlar ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Raporlar, Tezler ve diğer yayınlar çerçevesinde, Ordu ilinde bulunan temel lise ve özel öğretim kurslarının bağlamındaki örneklem üzerinden eğitim paydaşlarıyla yapılan mülakatlar sonucunda oluşan görüşler üzerinden açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

1.1 Problem Durumu

Eğitim alanında en büyük problemlerden birinin de dersanelerinin kaldırılması sonrası oluşan talebin, tek bilim grubuyla izne tabii olan Özel Öğretim Kursları ve mezun gruba kurs takviyesi yapabilen Temel Liselerle karşılanamaması olduğu öne sürülebilir. Üniversite sınavına hazırlanmak isteyen bir talep grubu vardır ki, bunlar öğrenci ve dolaylı olarak velilerden oluşmaktadır. Buna karşılık olarak MEB'in oluşturduğu DKY ve EBA talebi yeterli ve kapsamlı bir şekilde karşılayamadığından arz oluşumunda sıkıntılar yaşanmakta ve resmi olmayan yasadışı kurumlar türemektedir.

Özel Öğretim Kurslarına tek dersten ya da tek bilim grubundan ders verme yetkisi verilmesi ve Temel Liseler'de yalnızca mezun gruba kurs verme şartı getirilmesi kurumları ve kişileri illegal hareket etmeye itmektedir. Bu durum da eğitimde yasadışı çalışmanın ve haksız rekabetin önünü açmaktadır. Bunun sonucunda oluşan özel ders piyasasında ise veliler oldukça yüksek ücretler ödemek zorunda kalmakta ve eğitimin önemli prensiplerinden olan fırsat eşitliği ilkesi ihlal edilmektedir.

“Kesinlikle, temel lise dediğimiz kurumlar cadde üzerinde bahçesi olmayan dikine yapı binalar çoğu apartmandan bozma yapılar neticede fiziksel anlamda herhangi bir cazibesi yok. Temel liseler hayata geçti temel liseler ne dersane kalabilmiş ne okul olabilmiş biraz arafta kalmış yapıları işte dikey binalar bahçesi olmayan fiziki imkanları çok olmayan ama içerisindeki eğitim anlayışı dershanecilikten gelen bir kültürün devamı olduğu için itibar gören kurumlar haline geldi” (Fatih, Müdür, Nisan 2019).

“Peki temel liseler sorunuza gelecek olursak ihtiyacı karşıladı mı? Buna Kısmen diyebiliriz bunun sebebi hikmeti de çünkü temel liselerin ülkemizde çıkış noktası belli bir geçiş alanı olduğu için özellikle veli nezdinde bunun devamı olmayan bir durum olduğu aslında resmi kanunlarda ve mevzuatın da yer aldığı için devamı

olmayan bir durum hakkında ihtiyacı karşıladı mı? Sorusuna dediğim gibi ben kısmen diyebiliyorum sadece geçiş olduğu için çok yüksek bir beklenti temel liseler için hiç kimse tarafından oluşturulmadı zaten çünkü ömrü ne kadar süreli olacağı baştan belli olan kurumlardı yönetmelikte Süresi belirlendiği. Dershaneler kapatıldığı zaman temel liselere dönüştü ama temel liselerin yaşam süresi yönetmeliklerle mevduatlarla sınırlandırıldı o zaman daha baştan adı konuldu yani dendi ki temel lise geçici bir formüldür geçici bir süreçtir.” (Kadir, Şube Müdürü, Mayıs 2019).

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Türk Eğitiminde Özel Öğretim Kurumlarının Dershane, Özel Öğretim Kursu ve Temel Lise gibi üniversiteye hazırlık amacı güden birimlerini kapsamaktadır. Büyük ölçekte ve bunun ötesinde öğrencilerin ve öğrenci velilerinin üniversiteye hazırlıkta yaşadığı sorunların çözümüne katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Ayrıca Türk Eğitim tarihinde, özellikle 1930 sonrası ortaya çıkan ve 1960’lı yıllarda etkisini arttıran dershane ve özel öğretim olgusunun genel anlamda eğilimlerini incelemek, eğitimde yaşanan süreçleri göz önüne sermek, Türkiye’nin eğitimdeki yerini ve eğitimin Türkiye’deki durumunu karşılaştırmalı bir yöntemle değerlendirmek tezin diğer öne çıkan amaçları arasındadır.

Bu bağlamlardan hareketle, ortada dönüşemeyen bir Dershane, amacına ulaşamayan Özel Öğretim Kursu ve ikisinin arasındaki boşluğu fırsata çevirmeye çalışan Temel Lise olgusu bu çalışmanın temel saiklerini oluşturmaktadır. Bu çalışma daha önce etraflıca ele alınmamış olan dershanelerin kaldırılması sonrası oluşan üniversiteye hazırlık konusundaki arz boşluğunun nasıl kapatılmaya çalışıldığını anlamaya ve bunu küçük ölçekte “Ordu” ili üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Bu çalışmada, Ordu İlinde eğitim öğretim paydaşlarının içinde bulunduğu İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Temel Liseler ile Muhtelif Özel Öğretim Kursları bunların yöneticileri, öğretmenleri, velileri ve öğrencileri örneklem kapsamında seçilmiştir.

Ordu ilinin bu çalışmaya konu olmasının en önemli sebebi 2013 yılında büyükşehir olduktan sonra eğitim alanında kısa süre içerisinde hem nitelik hem de nicelik açısından kayda değer bir gelişme göstermiş olmasıdır. Eğitime yapılan yatırımlar hem devlet hem de özel sektör alanında ivme kazanmıştır. Eğitim girdi ve

çıktılarını gösteren sıralamalarda Ordu ili hızlı bir yükseliş göstermiştir. Ayrıca eğitim alanında yapılan çalışmalarda Ordu gibi uzakta kalan şehirlerin göz ardı edilmesi araştırmacı açısından bu şehri incelenmeye değer kılmıştır.

1.3 Araştırma Soruları

Bu bir nitel araştırmadır ve çalışma alanı olarak da Ordu ili evren seçilmiştir. Bu çalışmanın yönteminde, belirlenen eğitim paydaşlarına nitel araştırmanın içinde yer alan desen türlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni uygulanmıştır. Mülakat tekniği ile eğitim paydaşlarından olan eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, on iki; öğrencilere ve velilere on üç adetten oluşan açık uçlu sorular sorulmuş, cevaplar sesli olarak kayıt altına alınarak veri tabanı oluşturulmuştur.

Temel liseye dönüşüm modelini esas alan bu araştırmanın soruları, alanında uzman yöneticilerin, öğretmenlerin yanı sıra veli ve öğrencilerin görüşleri alınarak, araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmıştır. Ordu ilinde bulunan Temel Lise ve Özel Öğretim Kurslarında yapılan bu araştırmanın problem cümlesi “Temel liselerin okul hüviyeti kazanamamasının, özel öğretim kurslarının da dershaneler sonrası oluşan boşluğu tam anlamıyla dolduramamasının , Türk eğitim sisteminde yarattığı sıkıntılar nelerdir?” şeklindedir.

Bu problem durumunun paydaşlarınca nasıl değerlendirildiğini ve uygulamaların işlerliğine yönelik görüşlerinin neler olduğunu ortaya çıkarmak ve yöneticilerin, öğretmenlerin, veli ve öğrencilerin gözünden; Temel Liselerin ve Özel Öğretim Kurslarının nasıl algılandığı, katılımcıların birbirleriyle olan ilişkilerini, bu konudaki sıkıntılarını ve önerilerini sorgulamak amaçlanmaktadır. Söz konusu amaçları taşıyan bu araştırmada aşağıdaki ana sorulara yanıt aranmaktadır:

1.“Dönüşüm programı uygulanan Temel Lise modeli başarılı olmuş mudur, devamı gerekli midir?”

2.“Özel Öğretim Kursları ve Temel Liselerin, eğitim paydaşları tarafından akademik değerlendirmeleri ne yöndedir?”

Öğrencilere ve velilere yöneltilen sorular, daha iyi anlaşılması için teknik terimlerden arındırılmıştır. Yapılan saha araştırması, nitel araştırma yöntemlerinden

içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiş, sahanın sorunların derinlemesine tespitine ve çözümüne katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

1.4 Araştırmanın Önemi

Ülkemizde uzun yıllardır devam eden üniversiteye hazırlık ve giriş sürecine dair ana sorunun müzmin bir hal alması; buna bağlı olarak da 2019-2020 Eğitim-Öğretim döneminde Temel Lise sürecinin bitecek olması ve Özel Öğretim Kurslarının işlevinin ve kapsamının belirsizliği bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışma esasında sistemin eksikliklerini ortaya koymayı ve bunu yaparken de paydaşların iyileştirme yönündeki görüş ve tavsiyelerini alıp eğitim karar alıcılara yol göstermeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın diğer bir önem arz edebilecek durumu ise Temel Liselerin resmî sürelerinin dolduğu ve özel öğretim kursları ile ilgili iki yıl daha faaliyetlerine devam edecekleri söylentilerinin olduğu bir dönemde bu araştırmanın saha çalışması üzerinden konuyla ilgili önemli ve dikkate değer verilere ulaşılmasını sağlamıştır.

Bundan başka, çalışmanın Ordu ili kapsamında yapılması konuya yerelden ve hatta daha önemlisi göz ardı edilmiş bir bölgeden yaklaşarak farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Bu şekilde eğitim çalışmalarının da demokratikleşmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

2.1 Eğitim Tarihine Genel Bir Bakış

Eğitimin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Aile içinde verilmeye başlanan eğitimin kurumsallaşması ise görece daha yeni bir olgudur. İslam toplumlarında vakıfların ortaya çıkmasıyla eş zamanlı olarak beliren medreselerde eğitim bir biçim almış, öğretmenlerin ve talebelerin belli şartlar çerçevesinde kabul edildiği belirli müfredatları olan kurumlar sekizinci yüzyıl itibarıyla tarih sahnesine çıkmıştır.

On sekizinci yüzyılın ikinci yarısı ise eğitime kökten değişim getirecek iki önemli olaya sahne olmuştur. Bunlardan biri Sanayi Devrimi ve diğeri Fransız

İhtilalidir. Dünya tarihinin akışını değiştiren Fransız İhtilali ile imparatorluklar birer ulus devlete dönüşmüşlerdir. Ulus devletler de kendi devlet ideolojilerini ve fikirlerini sağlamlaştırmak için eğitimi kullanmışlardır. Sanayi Devrimi ile ise eğitim piyasa taleplerine göre şekillenmiş, özellikle savaş sanayisini geliştirecek mühendislik okulları bu devrimin ilk safhasında oldukça önemli bir hale gelmişlerdi.

Türkiye’de Tanzimat (1839) sonrası yapılan reformlar eğitim kurumlarında da değişimi getirmiş ve günümüzün modern eğitim kurumlarının temeli 19. Yüzyılda atılmıştır. Cumhuriyet döneminde eğitimde modernleşmeye verilen önem artmış, milli eğitim kavramının içi ulus devlet mantığı içerisinde doldurulmuştur. Eğitimde kurumsallaşma çabaları ilerleyen yıllarda devam etmiş halk evleri, meslek enstitüleri ile eğitimin taşrada yaygınlaşması sağlanmıştır. Darbe dönemlerinde siyasetin eğitime de müdahaleleri daha da artmış, merkezîyetçi bir eğitim ideolojisi benimsenmiştir. 1980 sonrası neo liberal politikalar ve soğuk savaşın bitiminin yarattığı dış konjonktür yüksek öğretimin öneminin artmasına neden olmuştur. AB giriş süreci de eğitimde uluslararasılaşmayı arttırmış ve bir nebze kaliteyi yükseltmiştir.

Ülkeler bazında bakıldığında, dünyada ekonomik kalkınma, kültür ve teknoloji anlamında geri kalmış birçok ülkenin aynı zamanda eğitimde de çok geri olduğu görülür. Bu durumun sebebi eğitime gerekli önemi göstermeme tutumu ya da yanlış uygulanan eğitim politikalarının getirisidir diye düşünmek mümkündür. O zaman ülkelerde uygulanacak doğru eğitim politikaları ülkeleri her anlamda ileriye götürecektir diyebiliriz.

Ülkelerin insani gelişmişlik düzeyleri, nüfus yansımaları, yatırımları, sağlık durumları, ortalama yaşam süreleri, hane halkı giderleri, ulusal kaynakların bireylerarası dağılımı, eğitime ayrılan kaynak miktarı ve bu miktarın diğer kaynaklara oranı, eğitim kalitesi gibi konular da yine az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde beklentileri karşılama konusunda yetersizlik göstermektedir. Bütün bunların yanı sıra plansızlık ve özellikle uygulanan neoliberal politikalar ile eğitimde gelinen ve olması gereken noktalar arasındaki farkın açılması da kaçınılmaz olmaktadır (Yılmaz, 2014). Yapılan araştırmalar yayınlanan uluslararası raporlar (OECD, 2001; UNDP, 2013) eğitim ile ekonomik gelişme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tablo 1

Yetenekler Bileşeni Göstergelerinde Türkiye'nin ve Ekonomisi gelişmiş ülkelerin performansını gösteren veriler.

Yetenekler Bileşeni Göstergeleri	Değer	Puan*	Sıralama	En İyi Ülke
Ortalama okulda geçirilen eğitim süresi (yıl)	8,1	53,9 =	90	Finlandiya
Personel eğitiminin kapsamı (1-7)	3,5	41,7 ↓	107	İsviçre
Mesleki eğitimin kalitesi (1-7)	3,1	34,8 ↓	132	İsviçre
Mezun becerileri (1-7)	3,7	45,1 ↑	94	İsviçre
Nüfusun dijital becerileri (1-7)	3,4	39,7	118	İsveç
Yetenekli personel bulma kolaylığı (1-7)	3,5	40,9 ↓	117	ABD
Beklenen eğitim süresi (yıl)	17,4	96,4 =	14	9 farklı ülke
Öğretimde kritik düşünme (1-7)	2,4	23,1 ↑	133	ABD
İlkokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (oran)	18,4	79 =	71	6 farklı ülke

*Puanlar 100 en yüksek olmak üzere 0-100 arasında hesaplanmıştır. Ok yönü bir önceki yıla göre artma ya da azalma durumunu, = ise bir önceki yıla göre değişim olmadığını göstermektedir.

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu, 2018a

2.2 Türkiye’de Özel Öğretim Tarihi

Dershanecilik kavramının temelinde “özel ders” yatmaktadır ve tarihi bu sebeple eskilere dayanmaktadır. Türkiye’de dershanecilik ise, büyük bir bölümünün merkezi sınavlara hazırlık amacıyla çalıştığı kurumlardır. Bu kurumlar geçmişten bugüne, merkezi sınavların da öneminin artmasıyla önem kazanmış, yıllar içerisinde gelişmişlerdir (Saltık, 2015).

Dershanelerin Türk eğitimindeki ve öğretimindeki tarihi Cumhuriyetin ilanından birkaç yıl sonraya tekabül eder. Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişkinlere okuma-yazma, sanatsal ve kültürel faaliyetleri öğretmek amacıyla varlıklarını

sürdüren dershaneler ilerleyen yıllarda örgün eğitimdeki notları düşük ve bütünlemeye kalan öğrencilere hitap etmeye başlamıştır.

Bugünkü anlamdaki hukuki unvanlarına özellikle 1965 tarihli ve 625 sayılı; 2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile kavuşan dershaneler, 1970 sonrası sayı olarak oldukça artmıştır. 1980 askeri darbesi sonrası kontrolü zorlaşan ve askeri cunta tarafından tehlikeli görülen dershanelerin kapatılması gündeme gelmiştir. 1981 yılı hükümet programında da dershaneler eleştirilmiş, kısa vadede kontrol altına alınması planlanmış ve uzun vadede ise kapatılması gündeme gelmiştir. Daha sonra 16 Haziran 1983 tarihli ve 2843 sayılı yasayla, yeni özel dershane açılması yasaklanmıştır. 1984 yılında dershanelerin tamamen kapatılması konusunda sivil hükümete askeri kanat tarafından oldukça fazla baskı yapılsa da özel dershanelerin yöneticilerinin birlikte hareket etmeleri sonuç vermiş ve özel dershanelerin faaliyetini sürdürmesini öngören 3035 sayılı yasa 11 Temmuz 1984 tarihinde kabul edilmiştir.

Üniversite sınav sisteminde değişiklikler yapılsa da dershanelere talep gitgide artmış ve bunun sonucunda da özel dershane kurucuları tarafından bir arz oluşturulmuştu. 2004'te, 2008'de ve son olarak da 2012'de eğitim sisteminde sorun haline gelen dershanelerin kapatılmasına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Ortaöğretim ve yükseköğretime hazırlık dershanelerinin özel okullara dönüştürülmesine ilişkin hedefler, 9. Kalkınma Planı'nda (2006) ve Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı'nda da yer aldı. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü'nün (OECD) 2007'deki temel eğitim ulusal raporunda da dershanelerin özel okula dönüştürülmesi önerisi yapılmıştır. 2012 yılında dershanelerin kapatılması konusu kulislere yeniden konuşulmaya başlanmıştır. 2013 yılında ise hem meclis hem de bakanlar kurulu gündemine alınmıştır. Görüş ve öneriler doğrultusunda hazırlanan, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve KHK'larda değişiklik yapan tasarı TBMM Genel Kurulu'nda 1 Mart 2014'te kabul edilerek yasalaşmıştır. Kanun, 14 Mart'ta Resmî Gazete 'de yayımlanmıştır. Düzenlemeyle, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'ndan 'dershane' tanımı çıkartılmış, ortaöğretime veya yükseköğretime giriş sınavlarına veya bu sınavlar kapsamındaki derslere hazırlık niteliğinde kurs açılması engellenmiştir. Kanunda, dershane ve öğrenci etüt merkezleri, eğitim-öğretim faaliyetlerine 1 Eylül 2015'e kadar devam edebileceği, 2018-2019 eğitim öğretim yılı

sonuna kadar ise özel okullara dönüşebilecekleri belirtilmiştir. 2014 Temmuz ayında 29051 sayıyla Resmî Gazete 'de yayımlanan 4. Maddeye bağlı Özel Öğretim Kanunu ile Temel Lise şu şekilde açıklanmıştır. Kanunun Geçici 5 inci maddesi kapsamında dönüşüm programına alınan kurumların kurucuları tarafından açılan ve faaliyetleri 2018-2019 eğitim öğretim yılının sonuna kadar devam eden ortaöğretim özel okullarını kapsamaktadır. (MEB, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 4.madde/o bendi).

Yönetmelikte yer alan Geçici 5. Maddede faal olan dershanelerin kurucuların 14/03/2014 tarihinde faal oldukları takdirde dönüşüm programına istekleri dâhilinde başvurabilecekleri belirtilmiştir. Başvuruların, kurucu/kurucu temsilcisi tarafından, 2/6/2014 tarihinden itibaren Bakanlıkça belirlenen dönemler halinde 1/9/2015 tarihine kadar MEBB İSS'te oluşturulan Dönüşüm Programı Modülü üzerinden yapılacağı ibaresi eklenmiştir. Modül üzerinden onaylanan başvurular, Genel Müdürlükte oluşturulan inceleme ve değerlendirme komisyonunca Dönüşüm Programı Değerlendirme Formuna (Ek-13) göre değerlendirilerek, her bir kurum için Dönüşüm Programı Değerlendirme Puanı oluşturulacağı beyan edilmiştir. Dönüşüm programına başvuru ve diğer iş ve işlemler Bakanlıkça yayınlanan 5580 sayılı Kanun Kapsamında 14/3/2014 Tarihinde Faal Olan Dershaneler ile Öğrenci Etüt Eğitim Merkezlerinin Dönüşüm Başvuru ve Uygulama Kılavuzunda belirleneceği söylenmiştir. Dönüşüm programına başvuran kurumların dönüşmeyi taahhüt ettikleri kurum, örgün eğitim kurumu değilse kanunda ön görülen desteklerden yararlanamayacağı belirtilmiştir. Dönüşüm programına alınan dershanelerin kurucularının kurumlarını mevcut binalarında okula dönüştürmek istemesi halinde 1/9/2015 tarihine kadar Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesine uygun hale getireceğine dair noter onaylı taahhütname, geçici yerleşim planı ve en az bir yıllık kira sözleşmesi ile Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (e), (k) ve (o) bentlerinde sayılan belgelerle birlikte Valiliğe müracaat edebileceği belirtilmiştir. Dönüşüm programına alınan dershanelerden 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren taahhüt ettiği özel okula dönüşecek olanlardan 30/5/2015 tarihinden önce mevcut binalarında veya farklı binalarda okul olarak kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı düzenlenen kurumlar aynı anda 1/9/2015 tarihine kadar faaliyetlerine devam edebilecekleri söylenmiştir. Yine aynı tarihte yayımlanan ve 10. Maddede yer alan ibareye göre dönüşüm programına alınan kurumlar, faaliyetlerini 2018-2019 eğitim-öğretim yılı

bitimine kadar sürdürebileceklerdir. İlgili maddenin 10 no'lu bendinde geçen ifadeye göre de temel liseler, lise ve dengi okullardan mezun olmuş öğrencilere, izin dâhilinde sadece hafta sonları seçilen bilim grubu esas alınarak 07.00 ile 19.00 saatleri arasında destek kursu anlamında eğitim verebilmektedir (MEB, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği).

Son dönemde yürütülen dershanelerin kapatılması ve özel okullara dönüştürülmesine ilişkin tartışma, Türkiye'ye özgü bir eğitim politikası tartışması izlenimi verse de Türkiye'de son 10 yıllık sürecin ve eğitime ilişkin küresel gelişmelerin incelenmesi, eğitimin finansmanı ve yönetimine ilişkin yapısal bir dönüşümün gerçekleşmekte olduğunu göstermektedir (Yelken ve Büyükcan,2015).

2.3 Türkiye'de Öğretim Sistemi

Türkiye'de öğretim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşmaktadır. İlköğretim, 1997 yılındaki eğitim reformuna dek okullaşmanın zorunlu olduğu tek öğrenim düzeyiydi. 1997'de ilkokul ile üç yıllık ortaokul birleştirilerek bu birime ilköğretim adı verildi. Sekiz yıl süren bu temel eğitim 1997'de zorunlu hale getirildi. Temel eğitimi üç yıllık dönem izlemektedirken, bu süre 2005-2006'dan bu yana dört yıla çıkarılmış, bulunuyor. 2012-2013 öğretim yılında, 4+4+4 olarak anılan bir öğretim sistemi uygulamaya konarak on iki yıllık öğrenim zorunlu hale getirildi ve üçüncü dört yıla ortaöğretim adı verildi. Yükseköğretime devam etmek isteyen öğrenciler ise alan seçimlerini 9. sınıftan sonra yaparak ve 12. Sınıftan sonra da üniversiteye giriş sınavına katılarak aldığı puana göre tercih yapıp üniversiteye merkezi bir sistemle yerleştirilmektedirler (Ada ve Küçükali, 2016).

Öğretim sisteminin diğer bir kolu olan ve bu çalışmanın da asıl konusunu teşkil eden özel öğretim kurumları ise Türk öğretim sisteminin yaygın eğitim kısmında faaliyetlerini yürütmektedir. Örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerini kapsayan yaygın eğitim özel eğitim ve özel öğretim olarak iki kısma ayrılmaktadır. Özel eğitim daha çok engelli öğrencilerin kaynaştırma ve özel sınıflarda eğitimini içerirken, özel öğretim kurumları her türdeki özel okulları, özel dershaneleri, özel mesleki ve teknik kursları kapsamaktadır (Ada ve Küçükali, 2016).

2.4 Temel Lise'nin Ortaya Çıkışı

01.03.2014 tarihinde TBMM tarafından 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda yapılan değişiklikle, 01.09.2015 tarihinde dershanelerin faaliyetlerinin durdurulmasına karar verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına talepte bulunan bu özel kuruluşların özel okul adı altında faaliyet göstermelerine olanak tanınmıştır. Bu yöntemle dönüşmüş özel öğretim kurumlarına “Temel Lise” adı verilmiş, bir anlamda eğitim- öğretim faaliyetleri yenilenmiştir.

Özel Öğretim Kurumları yönetmeliğinin, Eğitim ve Öğretim başlığı altında geçen dördüncü bölümünde bulunan 46. Maddeye göre Temel Liseler, lise ve dengi okul mezunlarına yönelik verecekleri kursları, Ek-4'te yer alan bilim grupları şartını taşımak suretiyle Valiliğin izni doğrultusunda hafta içi günlerinde ders çizelgesi dışındaki saatlerde de verebilirler. Bu maddenin içeriğinde yer alan bir ibareyle, Ek-4'ten hareketle mezun gruba takviye kursu veren Temel Liseler öğrencilere sınavlar da yapabilirler (MEB, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği).

Dershanedен okula dönüşen temel liseler, hazırlık liseleri olarak da adlandırılmaktadır. Bu okulları MEB (2014)'in Resmi Gazete'de yayınlanan Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği, dönüşüm programına alınan kurumların kurucuları tarafından açılan ve faaliyetleri 2018-2019 eğitim öğretim yılının sonuna kadar devam eden ortaöğretim özel okulları şeklinde tanımlamaktadır. Temel liselere, ortaokul veya imam-hatip ortaokulunu bitirenler kayıt yaptırabilecek, 9. sınıfa ve sonrasına, farklı okul türlerinden nakil yapılabilecektir.

Bu okullar özel okul teşviki kapsamında öğrenci almaktadır. Bu okullardan seçilen bazı okullarda, belirli şartları sağlayan öğrencilere 3.200 TL devlet teşviki verilecektir.

Sınıf mevcutlarının belirtildiği 48. Maddeye göre ise; lise ve dengi okul mezunlarına Ek-4'te yer alan bilim gruplarını uygulayan Temel Liselerin sınıf mevcutları 16 kişiyi geçmeyecek şekilde düzenlenmelidir.

Kayıt ve nakil işlemleri bağlamında ise aynı yönetmeliğin 51. Maddesi Temel Liselerin 9.sınıfına, ortaokul veya imam hatip ortaokulunu bitirenlerin kaydının

yapılacağını; Dokuzuncu ve diğer sınıflarına ise aynı veya farklı program uygulayan ortaöğretim okullarından öğrenci nakil ve geçiş yapılacağını söyler.

Kontenjan ile ilgili olarak ise 51. Maddenin d bendinde, dönüşüm programı kapsamında olan temel liselerin her sınıf düzeyinde öğrenci sayısı toplam kontenjanın yüzde kırkı geçilemez ibaresi vardır. Ayrıca okuldaki toplam öğrenci sayısı da kurum kontenjanından fazla olamaz. Temel Liseler hafta sonu yapacakları mezun grubu kursları için ücret ilanını da belirtilen tarihlerde, Özel Öğretim Kurumlarının 54.Maddesine göre yapmakla mükelleftir (<http://ookgm.meb.gov.tr/>).

Yaklaşık beş yıl önce, dershanelerin dönüşüm sürecinde yeni bir okul türü olarak eğitim sistemine dâhil olan temel liseler, dershanelerin yerini aldı, yerine temel lise tabelaları asıldı diyebiliriz. Apartmanlarda, ya da eski dersane binalarında aynı öğretmenlerle eğitime devam edildi. Artık sadece sınava hazırlık konuları değil, Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim müfredatı da işlenmeye başlanan bu kurumlara birçok lise de tanıtımını 'hem okul hem dersane' diye yaptı. Temel Liseler; üniversite sınavlarına hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin bu alanda yıllardır edindikleri bilgi ve tecrübelerini özel okul faaliyetiyle beraber sunabilen özel okullardır. Bu sebeple Temel liselerde okuyan bir öğrenci hem lise hem de üniversiteye hazırlık eğitimini aynı anda almaktadır.

Temel Liseler, öğrencilerin hem okula hem de dershaneye gitmesinin ekstra bir külfet olduğunu öngörmekte, bunun çözümünün, tecrübeleri ve birikimleri ile birlikte kendi bünyelerinde olduğunu söyleyerek öğrenciyi, dolaylı olarak da veliyi ikna etme çabasıdır denilebilir.

2016 yılına kadar dershaneler özellikle hafta sonunda öğrencileri sınavlara hazırlamak amacı ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Fakat öğrencinin hem okul hem de dershaneye birlikte gitmesi, eğitim süreçleri ve öğrenci açısından birçok sakıncaları beraberinde getirmiştir.

Öğrenciler ve veliler okul, dersane ikilemi arasında sıkışıp kalmakta ve maddi manevi birçok sorun yaşanmaktaydı. Dershanelerin Temel Liselere dönüşmesinin eğitime yeni bir soluk getirdiği düşünülmektedir. Temel Liseler merkezî sınavlara hazırlık tecrübesini okul programıyla birlikte yürüterek, öğrencisine iyi bir hazırlık

programını sunma iddiasındadır. Merkezlerdeki yerleşkeleriyle kolay ulaşılan yeni eğitim merkezleri olmaya çalışmaları bir diğer durumdur.

Temel Liselerin merkezi yerlerde faaliyet göstermesi ulaşım açısından da bir kolaylık sağlamaktadır. Bu da lise eğitimi gören bir öğrencinin servise ihtiyaç duymadan kolaylıkla okula gidip gelmesine olanak sağlamaktadır denilebilir. Bu durum veli için de ekonomik bir rahatlık olarak düşünülmektedir. Ayrıca çocuğunu daha rahat gözlemleme imkânı da bulmaktadır. Temel Liselerde eğitim gören öğrenciler hem lise eğitimini hem de üniversiteye hazırlık kursunu aynı anda almaktadır. Bu da hafta içi okul, hafta sonu kurs mantığını bitirmiş olup öğrencilere ciddi bir vakit avantajı sağlar. Bu durum, kurslarda harcanan zamanın aileyle birlikte geçirilmesine olanak sağlanmasına sebep olabilir. Ayrıca, öğrencinin ve ailelerin okul ile kurs arasında yıpranmalarının önüne geçilebilir. Bu durumda öğrenciler sınav kaygısından uzak kalabilir.

Temel Liseler, kolejlere ve diğer özel okullara göre daha uygun fiyata öğrenci kaydı almakta olup devlet eğitim teşvikinden de yararlanmışlardır. MEB tarafından eğitim ve öğretim desteği almaya hak kazanarak herhangi bir özel okulda veya temel lisede okurken başka bir temel liseye nakil yaptırmak isteyen öğrencilerin eğitim ve öğretim desteği hiçbir sektöre uğramadan nakil olacağı yeni okulunda da aynen devam etmesinin de veli cephesinde cazip bir durum oluşturduğu söylenebilir.

Sınavsız Kayıt söylemiyle hareket eden bu kurumlar, Liselere Giriş Sınavı'na bakılmaksızın kayıt yapabilmektedir, yeni liselere kayıta adrese dayalı kayıt sistemi ile yüksek puan alıp belirlenen iyi liselere giremeyen yüksek puanlı öğrencilerin en yakındaki meslek lisesine mecburi kayıt yaptırma zorunluluğunu ortadan kaldırması da çekici olan bir diğer özelliğidir diyebiliriz.

Temel Liseler her türden liseden geçiş yapılabilen okullardır. Öğrenci herhangi bir lisede 11. sınıfa dahi gelse Temel Liselere nakil olabilmektedir. Normalde 11. sınıfta meslek lisesinde okuyan bir öğrenci sadece aynı bölümleri içeren Meslek lisesine, İmam Hatip lisesinde okuyan bir öğrenci sadece İmam Hatip lisesine, Anadolu lisesinde okuyan bir öğrenci sadece Anadolu lisesine geçiş yapabilirken ismi geçen bu liselerde eğitim gören 9., 10. ve 11. sınıf öğrencileri herhangi bir koşul

aranmaksızın temel liselere geçiş yapıp sene kaybı olmadan normal zamanda mezun olabilirler (www.birikim.k12.tr).

Temel Lise, üniversiteye hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin, yıllardır edindikleri bilgi ve birikimlerini, sistemin içinde kullanmalarını sağlayacak bir dönüşüm projesidir (Karataş, 2017).

2014 yılında çıkarılan karar ile birlikte geçiş sürecinde şartları sağlayan birçok dersane özel okula dönüşmüş, dönüşüm şartlarını sağlayamayan kurumlar ise kapatılmıştır. Özel okullara dönüşen dershanelerin ismi “Temel Lise” olarak adlandırılmıştır. Dönüşüme 2505 kurum müracaat etmiş olup, 2405 kurum dönüşüm programına alınmış; 1225 kurum Temel Lise, 212 kurum Ortaokul, 16 kurum ilkokul, 14 kurum okul öncesi ve 5 kurum da Anadolu lisesi olmak üzere toplam 1472 kurumun okula dönüşüm işlemleri tamamlanmıştır (MEB, 2015).

2.5 Üniversiteye Giriş Sistemi

Türkiye’de üniversiteye giriş sistemi cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze değin ihtiyaçlar doğrultusunda birçok değişiklik geçirmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma oranı düşük olduğu için temel eğitime ağırlık verilmiş ve bu olumsuz durum düzeltilmeye çalışılmıştır. 1960’lı yıllara gelindiğinde ise hala Türkiye’de lise mezunlarının sayısı az olduğu için pek çok fakülte, başvuran mezunların tamamını sınavsız kabul ediyordu.

Zaman içinde artan eğitim seviyesi fakülteleri kontenjanları aşan bir taleple karşı karşıya bırakmış, bu durumda üniversiteler öğrenci seçimi konusunda belli ölçütleri göz önünde bulundurmuşlardır. Başvuru sırası, başvuru fakülte ile mezunların lise programlarının dikkate alınması (fen bölümlerine başvuranlar arasından fen lisesi olanlara öncelik verme vb.) ve lise diploma notunun dikkate alınması en başta gelen ölçütlerdi. Ancak aradan geçen yıllarda lise mezunlarının artması ve lise dengi okul mezunlarına da yükseköğretime başvurma hakkı verilmesiyle kullanılan ‘seçme teknikleri’ talebi karşılayamaz hale gelmişti. Bunun üzerine bazı fakülteler kendi giriş sınavlarını düzenlemeye başlarken, öğrenciler sınavlara girebilmek için farklı şehirlere gitmek zorunda kaldı. Aynı gün ve saatlere rastlayan sınavlar öğrenciler ve veliler için kargaşaya yol açmış ve bunun üzerine 1974 tarihinde Üniversitelerarası Kurul üniversiteye giriş sınavlarının tek merkez tarafından

yapılmasına karar vererek 19 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezini (ÜSYM) kurmuştur. Üniversitelere öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri, 1981 yılına kadar bu merkez tarafından yürütülmüştür. 1981 yılında ÜSYM, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) olarak isim değiştirmiş ve Yükseköğretim Kurulunun bir alt kuruluşu olmuştur. (<http://www.oesym.gov.tr>)

ÖSYM'nin düzenlediği, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, 1974-1975 yıllarında aynı gün sabah ve öğleden sonra yapılan iki oturumda; 1976-1980 yıllarında aynı gün tek oturum olarak; 1981 yılında ise iki basamaklı olarak uygulanmıştır. İki basamaklı olan sınavın ilk basamağını nisan ayında yapılan Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS), ikinci basamağını haziran ayında yapılan Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) adını almıştır. 1982 yılından itibaren lise diploma notu da dikkate alınmaya başlanmıştır; bu puanlar ortaöğretim başarı puanı olarak (OBP), sınav puanlarını etkilemiştir. 1999 tarihinde iki basamaklı olarak yapılan sınav tek basamağa düşürülmüş, ÖSS adı altında yapılan sınavda sınav puanlarını eklenen OBP'de alan ayrımı yapılmış ve aynı alandan giren adayların alan katsayıları yükseltilmiştir (Bozgedik, 2017).

2010 yılında sınavın tekrar iki basamaklı olarak yapılması kararlaştırılmıştır. Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) olan sınavlardan, YGS her yılın mart sonu veya Nisan ayı başlarında yapılır. YGS; Türkçe, Sosyal, Temel Matematik, Fen olmak üzere dört kısım olarak hazırlanmıştır. YGS'yi geçen öğrenciler LYS'ye girmeye hak kazanırlar. LYS ise, Matematik- Geometri (LYS 1), Fen Bilimleri (LYS 2), Türk Dili ve Edebiyatı- Coğrafya (LYS 3), Sosyal Bilimler (LYS 4), Yabancı Dil (LYS 5) olmak üzere beş bölümden oluşur. 2017 yılında yapılan son bir güncellemeyle üniversiteye giriş sınavının adı Yüksek Öğretim Sınavı (YKS) olarak değiştirildi. Birinci oturum Temel Yeterlilik Testi (TYT) ve ikinci oturum ise Alan Yeterlilik Testi (AYT) adını aldı ve iki sınavında aynı gün sabah ve öğlen yapılması kararlaştırıldı. TYT'de 40 Türkçe ve 40 Matematik sorusuna cevap veren adayların tercih yapabilmesi için 180 baraj puanını geçmesi gerekiyor. Öğleden sonra yapılacak AYT oturumunda her biri 40 sorudan oluşan Türk Dili ve Edebiyatı- Coğrafya, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Matematik alan testleri yapılıyor (<http://yok.gov.tr>).

ÖSYM'nin 2018 YKS değerlendirme raporuna göre son yapılan üniversiteye giriş sınavına başvuran aday sayısı 2.381.412 olarak belirtilmiştir. Bu rakam ülkemizde yükseköğretime olan talebin çok yüksek olduğunu göstermektedir.

İnsanların daha çok öğrenme isteği duyması okul sistemi dışında ücretle ders alma (özel ders) ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Özellikle bazı sanat dallarında (müzik, resim gibi) tanınmış isimlerden özel ders almak bir ayrıcalık olarak görülmüştür. Bu durum günümüzde de aynı şekilde devam etmektedir. Okulda öğrenme sistemi geliştikten sonra da daha çok öğrenme, daha iyi öğrenme isteği ile, ücretle ders alma ihtiyacı yine devam etmiştir. Sınav sisteminin yıllar içinde sürekli değişime uğraması ve artan talep eğitim sisteminde “dershaneyi” doğurmuştur (Temel, 2002).

2.6 Özel Öğretim Kurularını ve Temel Liseleri Oluşturan Faktörler

2.6.1 Siyasi faktörler.

Dershanelerin varlığının Cumhuriyet'in ilanından önceki tarihlere kadar uzandığını söyleyebiliriz. Bugünkü bina mahiyetinde olmasa da Cumhuriyetin ilk yıllarında daha çok yetişkinlere yönelik kısa süreli destek niteliğindeki kurslar olarak faaliyet gösteren dershanelerin hedef kitlesi, ilköğretim ve ortaöğretimin yaygınlaşmasıyla notları düşük, bütünlemeye kalan, dışarıdan okul bitirmek isteyen ve lise bitirme veya devlet olgunluk sınavlarına hazırlanan öğrencilere hitap etmeye başladı.

1960'lı yılların ortalarına kadar bu şekilde faaliyet gösteren dershaneler, yükseköğretime talebin artması ve karşılanamaz hale gelmesiyle “bir üst öğretim kurumuna giriş sınavlarına hazırlama” faaliyetlerini artırdı.

Bugünkü anlamıyla hukuki statülerine 1965 tarihli ve 625 sayılı, 2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile kavuşan dershaneler, özellikle 1970'lerle sayılarındaki hızlı artış nedeniyle sık sık tartışma ve eleştiri konusu oldu. Dershaneler, 1981 yılı hükümet programında da eleştirilmiş, kısa dönemde kontrol altına alınarak, uzun dönemde ise kapatılması gündeme gelmişti. Daha sonra 16 Haziran 1983 tarih ve 2843 sayılı yasayla, yeni özel dersane açılması yasaklandı. Mevcut dershanelerin ise 1 Ağustos 1984 tarihine kadar kapatılmasına karar verildi. Ancak kapatılma ile yüz yüze gelen özel dershanelerin yöneticilerinin birlikte hareket etmeleri o dönemde yeni kurulan Özal Hükümeti üzerinde etkili oldu ve özel

dershanelerin faaliyetini sürdürmesini öngören 3035 sayılı yasa 11 Temmuz 1984 tarihinde kabul edildi.

Özellikle 90'lı yıllarda üniversiteye hazırlıkta dershanelerin tek çare haline gelmesi, seçenekli bir eğitim sistemi oluşturması, devletin ve dolayısıyla siyasi otoritenin elini güçsüzleştirdiği gibi milli eğitime olan güveni de azaltmıştır. Bunların yanında öğrencilerin okula devam durumları sorunlu bir hal almaya başlamış, son sınıfa gelen öğrenciler üniversite sınavına hazırlanma gerekçesini öne sürerek okullarına gitmemişlerdir. Dershaneye giden öğrenciler ekonomik olarak velilerine ekstra bir mali külfet getirmişlerdir. Bunların yanında sosyolojik, sosyoekonomik, psikolojik ve psikososyal birçok konu vardır ki bunlardan biri dershaneye giden öğrencinin sosyalleşmesinin yönünün negatif ya da pozitif etkileri, diğer ise dershaneye gidemeyen öğrencilerin üzerinde oluşan psikolojik baskı ve sınavda başarısız olacağına dair algıdır. Ayrıca konuya maddi durum üzerinden yaklaştığımızda, ergen yaştaki öğrencinin bu kurumlarda yeme-içme vs. yaptığı harcamalar veliye okul dışında ayrı bir külfet getirmiştir. Dershanelerin okullar gibi disiplinli bir yapıdan uzak olması, öz yönetim becerisiyle yeni tanışan bir öğrencinin durumu için düşündürücü bir hal alabilmektedir. Dershanelerin kuruldukları bölgelerin görece şehrin merkezinde, kafe kültürünün yoğun yaşandığı yerlerde bulunması sebebiyle de öğrencinin amacından uzaklaşma durumları oluşabilmektedir. Bu konular tezi bağlamından uzaklaştırılabileceği için farklı bir yayında çalışılmak istediğiyle fazla detaylandırılmamıştır.

Dershanelerin Türkiye'de 60'lı yıllardan bu yana varlığını devam ettirmesi 90'lı yıllardan itibaren de giderek devletin eğitim kurumlarının yanında farklı seçenekler sunan bir yapıya bürünmesi, çeşitli hükümetler döneminde kademeli olarak kapatılma kararını beraberinde getirmiştir.

2010 yılında yayınlanan MEB Strateji Planında, yükseköğretim arzının ve mesleki eğitime yönelimin yetersiz olmasının eğitim sisteminde sınavları ön plana çıkaran faktörler olduğu ve son dönemde yapılan eğitim reformlarıyla birlikte bu olumsuzlukların zamanla giderileceği belirtilmiştir.

Buna bağlı olarak planda dershanelere talebin azalacağı ima edilmiş ve dershane kurucularının geleceğe dönük yatırım planlarının özel okullara

yönlendirilmesinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bu yönlendirmenin sağlıklı gerçekleşmesi için içerisinde dershanelerin okula dönüşümüyle ilgili teşvikleri (arsa tahsisi, vergi muafiyeti vb.) içeren yeni mevzuat geliştirileceği ve bu doğrultuda 2014 yılı sonuna kadar özel dershanelerin %70'inin özel okula dönüştürülmesinin sağlanacağı belirtilmiştir (MEB, 2010).

Eğitimin ve siyasetin etkileşim içinde olmasının yaşamın doğal bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Hangi yönetim anlayışında olursa olsun devletlerin eğitim ile ilgili kısa vadeli ve uzun vadeli politikaları vardır. Bu bağlamda, siyasi partiler propaganda sürecinde eğitim ile ilgili vaat ve taahhütlerde de bulunabilirler. Eğitim ile ilgili ideallerini devlet politikası haline de getirebilirler. Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar siyasal iktidarların eğitimde “yeniden yapılanma” veya “eğitim reformu” adı altında çeşitli değişiklikler yaptıkları gözlemlenmektedir.

Özel dershanelerin kapatılmayla karşı karşıya kaldığı bu süreç sonrasında, dersane talebini azaltmak için lise ve üniversiteye geçiş sınavlarının içeriği ve uygulama şekillerinde farklı dönemlerde değişiklikler gerçekleştirildi. Ancak ortaöğretim ile yükseköğretime geçişte sınavların varlığı dershanelere ihtiyacın daha da artmasına sebep oldu.

Önceki yıllarda ekonomik, siyasi ve çeşitli başka gerekçelerle bir sorun teşkil ettiği söylenen dershanler, 2004'te, 2008'de ve son olarak da 2012'de eğitim sisteminde ciddi bir konu olarak masaya yatırılmıştır. Bunun üzerine MEB dönüşüme ilişkin çalışmalar yürütmüş bir taraftan da dersane temsilcileriyle çalıştaylarda bir araya gelerek onların görüş ve önerilerini almıştır. Eğitim müfettişleri de 81 ildeki tüm dersane temsilcileriyle yüz yüze görüşerek anketler yapmıştır. Bakanlık aynı zamanda konuya ilişkin STK'ların da görüş ve önerilerini almıştır.

Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve KHK'larda değişiklik yapan tasarı TBMM Genel Kurulu'nda 1 Mart 2014'te kabul edilerek yasalaştı. Kanun, 14 Mart'ta Resmî Gazete 'de yayımlandı. Düzenlemeyle, Özel Öğretim Kurumları Kanunu'ndan 'dershane' tanımı çıkarılarak, ortaöğretime veya yükseköğretime giriş sınavlarına veya bu sınavlar kapsamındaki derslere hazırlık niteliğinde kurs açılması engellendi. Kanunda, dersane ve öğrenci etüt merkezleri, eğitim-öğretim

faaliyetlerine 1 Eylül 2015'e kadar devam edebileceği, 2018-2019 eğitim öğretim yılı sonuna kadar ise özel okullara dönüşebilecekleri hükmü yer aldı (MEB, 2104).

Ağustos 2018 sonrasında ise gölge eğitim, yasadışı kurum gibi tabirler ifade edilen eski adı dershane yeni adı özel öğretim kursu olan ve tek bilim grubu izni olan bu kurumlara bazı medya kuruluşları tarafından “çakma dershane” sıfatı yakıştırılmış ve jargona kazandırılmıştır.

28 Ocak 2019 tarihli MEB açıklaması ise şöyleydi:

Millî Eğitim Bakanlığınca, özel öğretim kursları 2019 – 2020 eğitim ve öğretim yılından itibaren kapatılacak. Millî Eğitim Bakanlığı, olası mağduriyetleri önlemek için özel öğretim kurslarının 2019 – 2020 eğitim ve öğretim yılından itibaren kapatılmasına ilişkin tüm çalışmalarını tamamladı. Bu kapsamda 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda değişiklik öngören çalışmanın yasalaşmış olması sonucunda özel öğretim kursları kapanacak. Bu nedenle veli ve öğrencilerin herhangi bir mağduriyet yaşamaması için önümüzdeki eğitim öğretim yılından itibaren özel öğretim kurslarının yeni öğrenci kaydı yapmamaları ve bursluluk sınavı yapmamaları gerekmektedir. (meb.gov.tr).

Daha sonrasında MEB'in ilgili duyuruyu kaldırması ve henüz net bir açıklama yapmamış olması kurum sahipleri açısından da diğer eğitim paydaşlar tarafından da sıkıntı teşkil etmektedir.

Tüm bu hamle, taahhüt ve çabayla birlikte özellikle Ordu ilinde yaptığımız çalışma ve mülakatlar neticesinde, Temel Lise ve Özel Öğretim Kurslarının halk tarafından-özelinde üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrenci ve velisi tarafından-teveccüh gördüğünü, ayrıca devletin sunmuş olduğu imkanların yanında bir seçenek olduğunu söyleyebiliriz.

2.6.2 Ekonomik faktörler.

Temelde birçok sebebi olmakla birlikte belli parametrelerde toplanabilecek olan ekonomik faktörleri üç ana başlıkta toplamak mümkün olabilir. Bunlardan ilki devlet, ikincisi öğrenci-veli, üçüncüsü ise kurum sahipleri ve kuruculardır.

Türkiye “de 1980 sonrası dönemde neoliberal politikaların hayata geçirilmesi ile devlet tarafından karşılıksız olarak sunulan kamusal hizmetler piyasalaşma baskısı

altında kalarak dönüğüme uğramıştır. Bu alanların en başında ise eğitim kurumu gelmektedir. Türkiye'nin 1990'lı yıllarda "Hizmet Ticareti Genel Anlaşmasına (GATS) taraf olmasıyla birlikte eğitimde ticarileşme süreci hız kazanmış ve özel dersane, özel kurs, etüt merkezleri gibi kamusal eğitime paralel bir şekilde gelişim gösteren gölge eğitim kurumlarının sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Türkiye "de ortaöğretime ve yükseköğretime geçişte merkezi seçme sınavlarının temel belirleyici ölçüt olması ise sınava yönelik eğitim veren özel dersanelerin sayılarının artmasında ve piyasa hacmini genişlemedeki en önemli rolü oynamıştır. Eğitim alanını ticarileştiren neoliberal politikalar öğretmen emeğinin metalaşmasına ve dönüşümüne de yol açmıştır. Özellikle 2000 sonrası kamuda istihdam olanaklarının daralmasıyla birlikte öğretmenler geçici iş sözleşmeleriyle güvencesiz bir şekilde özel dersane ve özel kurs gibi gölge eğitim kurumlarında çalışmak durumunda kalmışlardır. Özel dersanelerde farklı statülerde istihdam edilen öğretmenler mesleki özerklik koşullarını yok eden çalışma ilişkilerine tabî olmuşlardır. Bu durum öğretmen emeğinin sermayenin denetimine girmesini kolaylaştırmış ve öğretmen emeği kullanım değerinden değişim değeri doğru dönüşüme uğramasına yol açmıştır (Salcan, 2014).

Temel Liselerin faaliyete geçtiği ilk günden itibaren topluma verdiği mesaj, hem sınava hazırlayan hem de okul eğitimi veren bir kurum olması oldu. Bu sosyo ekonomik açıdan veliye kolaylık sağladı. Çünkü veli çocuğunu uygun ekonomik maliyetlerle hem okula hem de üniversite hazırlığı olan bir kuruma göndermiş oldu. Ayrıca devlet tarafından verilen eğitim teşvikinin temel liselere de çıkması diğer olumlu bir etken oldu. Bu durum hem devletin hem de velinin ekonomik anlamda çıkarına olan bir durum oldu. Devlet, Türkiye genelinde sayıları 860 civarında olan Temel Liseler sayesinde sınıf açmaktan, öğretmen ve personel istihdam etmekten, kırtasiye masraflarından kurtulmuş oluyordu.

2018-2019 sezonu itibariyle süreleri dolan temel liselerden dönüşemeyenlerinden- ki bu sayı neredeyse yarı yarıya – gelecek öğrenciler dolaylı olarak veliler devlet açısından büyük bir maliyet. Eğitim teşviki ile devlet bu sorunu kısmen çözmüştü ama geçici çözüm olduğu için buradan devam etmektedir. Çocuklarını devlet okullarını beğenmediği için buralardaki liselere göndermeyip diğer

özel okullara gönderecek veliler için iki hatta üç kata varan maliyetler çıkabilecektir ki bu da ayrı bir ekonomik problem olabileceği düşünülmektedir.

İstihdam anlamında da ciddi bir katkısı olan bu kurumların süresinin dolduğu bu dönemde ve dönüşemeyen kurumlardan açıkta kalacak eğitim paydaşlarının izleyeceği yol ile sonuçlar açısından çok da iç açıcı bir durum görülmecektir.

Bu bağlamda devletin 2013 yılında yaptığı gibi belirli şartlara haiz özel sektör öğretmenlerine bir atama daha yapması bile sorunu ortadan kaldırmaya yetmeyebilir.

2.6.3 Toplumsal faktörler.

Türkiye’de başta aileler olmak üzere öğrenciler üniversiteye girişte eski adıyla dersane yeni adıyla özel öğretim kursu olan kurumları bir başarı anahtarı olarak görmüştür. Bu bağlamda Temel Liseler ilk yıllarında “hem dersane hem okul “sloganı ile yola çıkmışlar ve toplumsal beklentiye cevap vermeye çalışmışlardır. Bu anlamda senelerden beri süregelen dışarıdan destek almadan okuldaki çalışmayla üniversite hazırlığı imkânsız olarak görülmektedir.

Özel Öğretim Kursu ve Temel Liselerin sürekli olarak sınav pratiği, deneme, test çözüme ve üniversiteye giriş sınavları üzerinden dem vurması ise veli ile öğrenci paydaşlarına cazip gelen taraf olmaktadır.

Türkiye ili genelinde devletin liselerine sınava hazırlama konusunda bir güvensizlik vardır diyebiliriz. MEB tarafından ücretsiz tahsis edilen “Destekleme ve Yetiştirme Kursları” (DYK) diğeri de “Eğitim Bilişim Sistemleri Ağıdır.” (EBA) Bu iki arz durumu ortaokul beşinci sınıf da dahil olmak üzere mezun durumda olan öğrencileri sınavlara hazırlamayı esas almış olsa da devlet tarafından sağlanan bu imkanlar vatandaşları tatmin etmemekte ve kişiler bireysel tercihleri ile üniversiteye hazırlıkta özel kurumları seçmektedirler.

Dershanelerinin dönüşüme başladığı 2014 yılından bugüne geldiğimiz 2019 yılında aslında toplumsal algı anlamında çok değişen bir şey olmamıştır. 2018-2109 eğitim-öğretim sezonunu geride bıraktığımız bugünlerde Temel Liseler, Türk Eğitim Tarihindeki sürelerini doldurmuşlardır. Yapılan açıklamaya göre de Temel Liselerin yüzde altmış dönüşümünü tamamlayabilmiştir. Yarıya yakını gerekli şartları yerine getiremediği için kapanmıştır.

Özel Öğretim Kurslarının durumu ile ilgili belirsizliğin devam etmesi, kurumların iki yıl daha devam edeceğiz açıklamaları yapması; MEB kanadından resmi bir açıklama yapılmaması, geçmişte yapılan özel öğretim kursları ile ilgili kayıt yaptırılmaması duyurularının siteden kaldırılması hem veli-öğrenci hem de kurumlar tarafından endişe ile izlenmektedir. Bu durum eğitime duyulan güven endeksini de düşürmekte, toplumsal anlamda olumsuz bir faktör oluşturmaktadır.

28 Ocak 2019 tarihli MEB açıklaması ise şöyleydi:

Millî Eğitim Bakanlığınca, özel öğretim kursları 2019 – 2020 eğitim ve öğretim yılından itibaren kapatılacak. Millî Eğitim Bakanlığı, olası mağduriyetleri önlemek için özel öğretim kurslarının 2019 – 2020 eğitim ve öğretim yılından itibaren kapatılmasına ilişkin tüm çalışmalarını tamamladı. Bu kapsamda 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda değişiklik öngören çalışmanın yasalaşmış olması sonucunda özel öğretim kursları kapanacak. Bu nedenle veli ve öğrencilerin herhangi bir mağduriyet yaşamaması için önümüzdeki eğitim öğretim yılından itibaren özel öğretim kurslarının yeni öğrenci kaydı yapmamaları ve bursluluk sınavı yapmamaları gerekmektedir. (meb.gov.tr).

Arz ve talep açısından yeni bir tartışma alanı daha açıldığı görülmektedir. Özellikle talebin tam karşılanamaması ve talebe yönelik çözüm arayışının temel lise formülü üzerinden süreli olması, sıkıştırılmış eğitim ve öğretim programları ile problemlili ortamlar oluşturmaktadır. Dershane tartışmalarından beri süren bu geçici çözüm arayışı ve talebin tam karşılanamaması Temel Lise-Özel Öğretim kursu sorununu da aşarak, eğitim ile ilgili genel bir toplumsal sorun halini aldığını söyleyebiliriz.

Çevresel ve fiziksel açıdan baktığımızda Temel Liseler bir okul hüviyeti kazanamamıştır. Lise diploması veren aynı zamanda da üniversite sınavına direkt hazırlayan kurumlar olmuşlardır. Akademik olarak da başarı gelmiştir bu başarı veli nezdinde bir memnuniyet yaratsa da eğitim bilimi açısından olumsuz durumlar da meydana gelmiştir. Bunlar sanatsal, sportif, sosyal faaliyetlerin görece diğer kurumlara göre az olması olmuştur.

Özel okula dönüşüm şartlarını yerine getiren temel liselerin bu eksik kalan durumları akademik başarı ile tamamladıklarında istenilen düzeye gelebilecekleri söylenebilir.

2.7 İlgili Çalışmalar

Genel mevzuat, yönetmelikler, kanunlar ve raporlar dışında alan yazın anlamında eğitim alanında yapılan çalışmalar tarandığında 111 adet dershane temalı teze rastlanmıştır. Bunlardan 6 tanesi doktora diğer 105 tanesi yüksek lisans seviyesinde yazılmıştır. İçinde temel lise konusu olan 5 adet tez mevcuttur ve bunların hepsi yüksek lisans düzeyindedir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında faaliyetlerine başlayan temel liseler, akademik alanda dershaneler kadar ilgi görmemiş ya da yapılan çalışmalar da dershanelerin bir uzantısı olarak ele alınmışlardır. Yapılan taramalarda özel olarak temel liseyi konu alan üç tane yüksek lisans tezine rastlanmış, doktora düzeyinde ise hiçbir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

2016 yılında Barış Aksoy “Nitelikli eğitim hakkı temelinde öğrencilerin, velilerin, yöneticilerin ve öğretmenlerin temel lise uygulamasına ilişkin görüşleri” adıyla bir çalışma yapmış ve burada temel liseleri tercih eden 10 öğrenci, 8 veli ve hala resmi liselerde çalışmakta olan 6 yönetici ve 8 öğretmen ile bireysel görüşme gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma modellerinden fenomenoloji deseninde gerçekleştirdiği çalışmanın sonucuna göre öğrenciler temel liseleri üniversite sınavına daha iyi hazırlanabilmek için tercih etmektedirler. Öğrenciler ve veliler ise temel lise öğretmenlerinin öğrencilerin ders ve kişisel sorunlarıyla daha yakından ilgilendiklerini düşünmektedirler. Veli görüşlerine göre temel lise uygulamasının resmi liseler üzerinde öğrenci sayısının azalmasına bağlı olarak öğretmenleri rahatlattığı, yönetici ve öğretmen görüşlerine göre ise temel lise uygulamasının öğretmenleri ve okul yönetimini olumsuz etkilediği ifade edilebilir. Ayrıca veli, yönetici ve öğretmen görüşlerine göre temel lise uygulamasının kamusal eğitimi ortadan kaldırmanın bir adımı olduğu söylenebilir. Ancak bu çalışma, kısıtlı örnekleme gerçekleştirilmiş ama kolayca çürütülebilecek genel sonuçlara varmıştır. Rehberlik hizmetlerinin temel liselerde daha gelişmiş olduğu argümanı öğretmene ve öğrenciye göre değişebilecek öznel bir olgudur. Ayrıca temel liseleri dershanelerin dönüşümü kapsamında düşündüğümüzde devlet okullarının statüsünü etkilememektedir. Ayrıca eğitimin

özelleşmesi bağlamında, tarihi temel liseden çok daha önceye giden özel okulları tartışmak daha yerinde olacaktır.

Sibel Yürek ise 2017’de hazırladığı tezde temel liselerde verilen eğitim hizmetlerinde hizmet kalitesini ölçmek, kaliteyi etkileyen unsurları belirlemek ve bu bağlamda bu kurumlar üzerinden taraflara önerilerde bulunmak amacıyla İzmir ve Manisa illerini incelemiştir. Çoğunluğunu devlet okullarından geçiş yapan öğrencilerin oluşturduğu örneklem ile iki farklı şehirdeki okulun öğrencilerinin beklentilerini karşılayıp karşılamadığını ve iki okul arasındaki hizmet kalitesi farkının olup olmadığını anlamaya çalışmıştır. Ancak bu çalışma da temel liseler arasında yapıldığından eğitim sisteminin bütünü içinde temel lisenin ne olduğu ve sisteme ne kattığı ile ilgili bir değerlendirme bulamamaktayız.

Rabia Gökçen Karataş’ın aynı yıl hazırladığı tez ise öğrencilerin, dershanelerin kapatılması ile ortaya çıkan ve "Özel Temel Lise" olarak adlandırılan ama aslında özel dersane işlevi gören kurumları tercih etme sebeplerini araştırmıştır. Ölçek geliştirme methodologyyla yaptığı çalışmasında Karataş, 2015-2016 eğitim öğretim yılında İç Anadolu bölgesinde bulunan Final Temel Lisesindeki 500 öğrenciye ulaşmıştır. Ayrıca 352 öğrenciye daha ulaşarak öğrencilerin temel liseye gitme sebepleri genel olarak cinsiyet, sınıf, veli eğitim düzeyi, aile ekonomik durumu ve okula ödedikleri ücret değişkenleri açısından incelemiştir. Ancak bu çalışmada temel lisenin isim hakkı alan (franchise) bir kurum mu yoksa genel merkeze bağlı bir kurum mu olduğuna değinilmemiş, kurumun şehir bazındaki nitelik farkı göz ardı edilmiştir.

Temmuz 2018 tarihinde yapılan atama ile bakan nezdinde değişikliğe giden MEB cephesinde de eğitim-öğretim alanında yeni düşünceler ortaya atılmış ve geleceğe dair açıklamalar yapılmıştır. Ekim 2018’de yayımlanan 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ile bu düşünceler somut hale getirilmiştir.

Eğitim Vizyonu Felsefesi, Temel Politika, İçerik Ve Uygulama, Okul Gelişim Modeli, Öğrenme Analitiği Araçlarıyla Veriye Dayalı Yönetim, Ölçme Ve Değerlendirme, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Ve Yönetimi, Okulların Finansmanı, Teftiş Ve Kurumsal Rehberlik Hizmetleri, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, Özel Eğitim, Özel Yetenek, Yabancı Dil Eğitimi, Öğrenme Süreçlerinde Dijital İçerik Ve Beceri Destekli Dönüşüm, Teftiş Ve Kurumsal Rehberlik Hizmetleri,

Erken Çocukluk, Temel Eğitim, Ortaöğretim, Fen Ve Sosyal Bilimler Liseleri, Mesleki Ve Teknik Eğitim, Özel Öğretim, Hayat Boyu Öğrenme gibi ana başlıklardan oluşan bu detaylı vizyon raporunda çeşitli alt başlıklar ile hedefler ortaya konmuş ve yaklaşık beş yıllık bir yol haritası çizilmiştir.

Bu haritadan hareketle, Vizyon Belgesinde yer alan Ortaöğretim ile Özel Öğretim ana başlıkları ve bunların altlarında yer alan-Ortaöğretimde Öğrencilerin İlgi, Yetenek ve Mizaçlarına Uygun Esnek Modüler Bir Program ve Ders Çizelgesi Yapısına Geçilmesi hedeflenmektedir. Akademik Bilginin Beceriye Dönüşmesi Sağlanması, Okullar Arası Başarı Farkı Azaltılması, Özel Öğretim Kurumlarına Yönelik Yönetim ve Teftiş Yapısının Etkililiğinin Artırılması, Sertifika Eğitimi Veren Kurumların Niteliğini Artırmaya Yönelik Düzenlemeler hazırlanan bu tezin içeriğini de direkt ve dolaylı olarak ilgilendirmektedir.

Vizyon belgesinin ortaöğretim kısmının birinci hedefinde, Ortaöğretimde esnek ve modüler müfredat uygulanması, ders çizelgesine bağlı olarak ders saatleri azaltılması gibi diğer önemli ihtiyaçlardan da bahsedilmiştir. Ortaöğretimde çocukların ilgi, yetenek ve mizaçlarına göre esnek seçmeli ders setlerinin yapılandırılması gibi konulardan bahsedilmiştir ve bunlar şu şekilde detaylandırılmıştır:

- a) Ortaöğretimde zorunlu ders saatleri azaltılacaktır. 12. sınıf, pilot bölgelerden başlamak üzere yükseköğretime hazırlık ve uyum programı olarak.
- b) Haftalık ders çizelgesinde yer alan ders çeşitliliği azaltılacak ve dersler yükseköğretimle uyumlu hâle getirilecektir.
- c) Ortaöğretimde çocukların ilgi, yetenek ve mizaçlarına göre seçmeli ders yapısı oluşturulacaktır.
- d) İsteyen çocuklara iş ve bilişim dünyasına ilişkin, ulusal ve uluslararası sertifika beceri eğitim paketleri sunulacaktır.
- e) Alan seçimi 9. Sınıfta yapılacaktır.
- f) Ortaöğretimde öğrencilere, ortaokulda netleştirilen yönelim ve tercihlerine göre, alanlar arası yatay geçiş imkânı sağlanacaktır.
- g) Azalan ders çeşitliliğine bağlı olarak, alan derslerinde proje ve uygulama çalışmalarıyla derinleşme fırsatı sağlanacaktır.

- h) Öğrencilerin ulusal ve uluslararası projelere katılımı, öğrenci e-port folyosunda yer alacaktır.
- i) Doğal, tarihî ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, müfredatlarda yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılması sağlanacaktır.
- j) Kurumsal projeler aracılığıyla, çocukların iş ve üniversite çevreleriyle birlikte çalışmasına imkân sağlanacaktır.
- k) Okullarda Tasarım-Beceri Atölyeleri kurularak, öğrenilen bilgilerin yaşam becerisine dönüştürülmesi sağlanacaktır.
- l) Çocuklarımızın okul ortamında veya uzaktan öğretimle ulusal ve uluslararası sertifikasyona dayalı yetkinlikler kazanması sağlanacaktır.
- m) Gençlerin, eğitim öğretim süreçlerinde sosyal girişimcilikle tanışarak toplumsal problemlere çözüm arama motivasyonu kazanması ve ilgili beceri, araç ve ortamlarla desteklenmesi sağlanacaktır.
- n) Öğrencilere proje, performans ve ödev verme uygulamaları, öğrenmeye katkısı bakımından yeniden tasarlanacaktır.
- o) Yardımcı kaynak ihtiyacını büyük ölçüde ortadan kaldıracak düzenlemeler yapılacaktır.
- p) Açık öğretim lisesindeki öğrenci örgün eğitim çağ nüfusu kapsamındaki sayısının azalması için tedbirler alınacaktır.
- q) Okul/Mahalle spor kulüpleriyle iş birliği içinde ilgili spor dalında yetenekli olan öğrencilerin öğleden sonra antrenmanlara katılımı ve eğitimler için gereken düzenlemeler yapılacaktır.
- r) Kaynak planlamasında, imkân ve şartları bakımından desteklenmesi gereken okulları, Okul Gelişim Planlarıyla uyumlu olarak öncelikli hâle getirecek bir yatırım planlaması yapılacaktır.
- s) Bakanlık, il/ilçe ve okul düzeyinde yapılan izleme değerlendirme çalışmalarında, sosyoekonomik açıdan kısıtlı koşulları sebebiyle Okul Gelişim Planlarında hedefledikleri başarıyı gösteremediği belirlenen okullardaki öğrencilerin, akademik ve sosyal gelişimleri için destek programları uygulayacaktır (<http://2023vizyonu.meb.gov.tr>).

Hedeflerdeki bu maddelerden anlaşılacağı üzere, MEB, sorunu tespit etmiş ve bunun çözümüne yönelik olarak bir rapor oluşturmuştur. Özellikle ortaöğretim alanında akademik, kültürel, sportif ve sosyoekonomik bir yenileşme istenmektedir. Gençlerin yeteneklerinden, becerilerinden ve yönelimlerinden hareketle bir noktaya ulaştırılmaya çalışılacaktır. Bunun için de ders saatlerinin azaltılması, alan seçiminin erkene çekilmesi, sporla uğraşan öğrencilerin saat düzenlemesi, beceri atölyeleri kurulması, alanlar arası yatay geçiş yapılabilmesi gibi radikal değişiklikler hedeflenmektedir. Bu değişikliklerin hayata geçişi için kademeli bir takvimden bahsedilmiştir. Acil olarak hangi konuların pratikleşeceği ve bunların eğitime getirileri 2019-2020 yılından itibaren gözlemlenebilecektir.

Yayımlanan Eğitim Vizyon Raporunun bu tezi ilgilendiren diğer bir ana başlığı da Özel Öğretim ile ilgili olanıdır. Vizyon belgesinde, Özel öğretim kurumlarına yönelik teftiş ve rehberlik sistemlerinin, öğrenme merkezli olarak dönüştürülmesi öngörülmektedir. MEB tarafından açıklanan diğer konular da şöyledir:

- a) Özel Öğretim Kurumlarına Yönelik Yönetim ve Teftiş Yapısının Etkililiği Artırılacak.
- b) Özel öğretim kurumlarıyla ilgili bürokrasi azaltılacaktır.
- c) Özel öğretim kurumlarındaki teftiş-rehberlik çalışmaları, öğrenmeyi geliştirme odaklı bir yapıya dönüştürülecektir.
- d) Özel öğretim kurumlarında yeni model ve programlar, akreditasyon koşulları dikkate alınarak yeni pilot okullar veya programlar şeklinde yapılandırılacaktır. Özel okullar ile resmî okullar arasındaki sosyal dayanışma ve bütünleşmeyi artırmak için ortak proje ve platformlar oluşturulacaktır.

Son yıllarda ivme kazanan özel öğretimin sınav merkezli bir bakış açısından uzaklaşarak kalite odaklı gelişmesi büyük bir önem taşımaktadır. Sadece nicel hedef gözetilerek özel öğretimin yaygınlaşması nitelik-nicelik dengesini bozarak özel öğretimin toplum tarafından algılanma biçimini olumsuz yönde etkilemekte, bu yönde bir algı da öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin zarar görmesine yol açabilmektedir. Eğitim sisteminde ciddi bir yük üstlenen özel öğretim alanı, önümüzdeki üç yıllık süreçte sistemin içinde daha esnek ve amaca yönelik bir yapıya evrilecektir. Uluslararası standartlar gözetilerek gelişen bir özel öğretim, tüm okullar için

destekleyici ve geliştirici bir işlev üstlenecektir. Yenilikçi uygulamaların hayata geçirilmesine yönelik özel ve resmî eğitim kurumları arasında iş birlikleri desteklenecektir. Özel öğretimde haksız rekabet olmaması için gereken önlemler çeşitlendirilecektir (<http://2023vizyonu.meb.gov.tr>).

Eğitim Vizyonu Raporunun Özel Öğretim ile ilgili maddeleri göz önünde bulundurulduğunda, Ortaöğretim alanında tespit edilen sorunlar gibi gerçekçi bir yaklaşımın olmadığı, hâlihazırda yürütülen uygulamaların üstünde bir şey söylenmediği, görece olumlu şeylerin olmasıyla birlikte nitelik-nicelik dengesinde genelleyici bir üslup kullanıldığı söylenebilir. Yukarıda bahsedilen maddeler üzerinden gitmek gerekirse; “a” maddesinde belirtilen, Özel Öğretim Kurumlarına Yönelik Yönetim ve Teftiş Yapısının Etkililiği kavramının hangi kurumlara uygulanacağı net olarak algılanamamaktadır. Diğer bir madde olan “b” maddesinde ise bürokrasinin azaltılması özel öğretim kurumları açısından olumlu karşılanabilir. Devam eden “c” maddesinde ise teftişlerin öğrenmeyi iyileştirme ifadesi ise muğlak bir yapıdadır. Sosyal dayanışma ve bütünleşmeden bahsedilen madde olan “d” maddesinin hâlihazırda birçok kurum tarafından resmi ve özel kurumlar nezdinde uygulandığı söylenebilir.

Eylül 2018’de, MEB’in İstatistik ve Performans Değerlendirme Başkanlığı tarafından ilan edilen verilere göre; Türkiye’de örgün eğitimdeki özel okul sayısı 11.694 ve bunların 972 tanesi Temel Liselerden oluşmakta. Son verilere göre de 2549 adet Özel Öğretim Kursu bulunmaktadır. Bu sayılardan hareketle yukarıda yazılı maddelerin tam olarak hangi kurumlara hitap ettiği belli değildir denilebilir.

Tablo 2

Milli Eğitim’deki 2017-2018 Yılına Ait Sayıları Gösteren Genel Döküm Tablosu

Eğitim kademesi (Level of education)	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Students			Öğretmen Sayısı Number of Teachers			Derslik Classroom
		Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Kadrolu Permanent	Sözleşmeli Contractual	
Örgün eğitim toplamı Total of formal education	65 568	17 885 248	9 231 077	8 654 171	1 030 130	991 433	38 697	686 800
Örgün Eğitim (Resmî) Formal education (Public)	53 870	14 946 713	7 604 228	7 342 485	880 673	841 976	38 697	568 645
Örgün Eğitim (Özel) Formal education (Private)	11 694	1 351 712	739 791	611 921	149 457	149 457	-	118 155
Örgün Eğitim (Açıköğretim) Formal education (Open education)	4	1 586 823	887 058	699 765	-	-	-	-

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr>, İstatistik ve Performans Değerlendirme Başkanlığı.

Tablo 3

Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Devam Eden Özel Liseleri Gösteren 2017-2018 Yılına Ait Tablo

Okul Türleri (Type of school)	Okul/Kurum School/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Stu			Öğretmen Sayısı Number of Teachers			Derslik Classroom
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
		Total	Male	Female	Total	Male	Female	
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)	2 606	450 725	250 661	200 064	54 578	23 813	30 765	35 320
Özel Akşam Lisesi	59	11 836	9 710	2 126	872	414	458	633
Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	6	675	286	389	100	35	65	76
Özel Anadolu Lisesi	1 043	158 206	86 008	72 198	21 367	9 062	12 305	15 018
Özel Hazırlık Sınıfı Bulunan Fen Lisesi	3	68	40	28	10	5	5	5
Özel Fen Lisesi	331	28 566	14 126	14 440	5 255	2 436	2 819	1 906
Özel Fen ve Teknoloji Lisesi	27	1 357	745	612	263	120	143	114
Özel Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi	113	28 421	14 325	14 096	3 886	1 347	2 539	2 285
Özel Laboratuvar Lisesi	2	403	176	227	73	30	43	46
Özel Sosyal Bilimler Lisesi	2	42	21	21	28	5	23	13
Özel Temel Lise	972	212 227	121 107	91 120	21 482	9 899	11 583	14 545

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr>, İstatistik ve Performans Değerlendirme Başkanlığı

Tablo 4

Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Öğretim Faaliyetlerine Devam Eden Özel Öğretim Kurslarını Gösteren 2017-2018 Yılına Ait Tablo

Kurum adı/Company name	İl/Province	İlçe/District
ÖZEL SÖYLEM ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK O BİR ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK UĞUR ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK HAREZMİ ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK FİNAL ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ÜÇÜNCÜ MATEMATİK ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK FİNAL MATEMATİK ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ
ÖZEL ZONGULDAK GÖZLEM FİZİK ÖZEL ÖĞRETİM KURSU	ZONGULDAK	MERKEZ

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr>, İstatistik ve Performans Değerlendirme Başkanlığı

Eğitim Vizyonu Raporunun sonlarında yer alan izlenceye göre de Ortaöğretime dair bir yol haritası, hazırlık ve tasarım, pilot uygulama, ülke çapında uygulama, uygulama ve iyileştirme gibi teorik ve pratik kavramlar belirtilse de Özel Öğretim kurumları ile ilgili olarak bir yol haritası belirtilmemiştir. Özel Öğretim alanı belki de Eğitim Vizyon Raporunun en az ilgi gösterilen bölümüdür denilebilir. Özel öğretim alanında teftiş ve bürokrasi alanında yapılacak yenilikler dışındaki konulardan bahsedilmemesi, özel öğretimin MEB nezdindeki yeri ve geleceği açısından da düşündürücü bir hal almıştır diyebiliriz (MEB, Eğitim Vizyon Raporu,2018).

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINA YÖNELİK YÖNETİM VE TEFTİŞ YAPISININ ETKİLİLİĞİ ARTIRILACAK

122 Güçlü Yarınlar için
2023 Eğitim Vizyonu

Şekil 1. Eğitim vizyon raporunda, özel öğretim ile ilgili yol haritasını açıklayan şekil.
(MEB, Eğitim Vizyon Raporu, 2018).

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, yöntemi, katılımcıları, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin toplanmasında uygulanan etik süreç ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma Türk Eğitiminde Özel Öğretim Kurumlarının Dershane, Özel Öğretim Kursu ve Temel Lise gibi üniversiteye hazırlık amacı güden birimlerini kapsamaktadır. Burada eğitim gören öğrenci, öğrencinin velisi, öğretmen ve yönetici gruplarından oluşan kesimlerin görüş ve yorumlarından hareketle nitel bir araştırma yapılarak sahadaki sorunlara eğitim açısından ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemleri, araştırmanın gerçekleştirildiği doğal ortamı anlamaya, tanımaya ve sonuçlara olan etkilerini açıklamaya duyarlı olduğundan eğitimsel gerçekleri çok boyutlu olarak ortaya koyma imkânı tanır. Bu yönleri ile de eğitim araştırmalarına zenginlik katar (Yaman, 2007).

“Nitel araştırmacı, insanlarla deneyimleri ve algıları hakkında konuşur. Daha resmi bir şekilde kişisel mülakat ya da grup mülakatları da yapabilir. İlgili kayıtları ve dokümanları inceler. Bu gözlemler, mülakatlar ve doküman incelemeleri yoluyla detaylı alan notları toplar. Bu alan notlarından elde edilen büyük çapta ham veri, içerik analizine tabi tutularak önemli tema, kategori, açıklayıcı durum örneklerine ayrılıp okunabilir, anlatı betimlemelerine dönüştürülür” (Patton, 2014).

Bu teze konu olan araştırmada Ordu ilinde merkez ilçe olan Altınordu’da iki, Ünye ilçesinde iki, Fatsa ilçesinde bir temel lisede ve özel öğretim kurslarında görev yapan yönetici, öğretmen ile kurumlarda öğrenim gören öğrencilerin aynı zamanda öğrencilerin velilerine hitap eden bir nitel araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda saha incelenmiş, bu örneklerin yanı sıra kurum sahiplerinden bir kurucu ile de görüşülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatına bağlı Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğü birimleri dahilinde bulunan şubelerden bir yönetici bir de şef ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Örneklem oluşturulurken katılımcıların en üst düzeyde çeşitlilik

göstermesine önem verilmiştir. Bu çalışmanın yönteminde belirlenen eğitim paydaşlarına nitel araştırmanın içinde yer alan desen türlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni uygulanmıştır. Mülakat tekniği ile eğitim paydaşlarından olan eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, öğrencilere, velilere on iki ve on üç adetten oluşan açık uçlu sorular sorulmuş, sorulara alınan cevaplar ses kaydı ile veri tabanı oluşturulmuştur. Öğrencilere ve velilere yöneltilen sorular daha iyi anlaşılması için teknik terimlerden arındırılmıştır. Bunun sonrasında veri analizi yapılmış, yaşantılar ve anlamlar içerik analizi dahilinde saha araştırması yapılarak bir sorunun derinlemesine tespitine ve çözümüne katkıda bulunmaya çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan içerik analizinde tekrarlayan kodlar yardımı ile kategoriler oluşturulmuş ve olguyu açıklayacak temalar ortaya çıkarılmaya çabalanmıştır. Mülakatlardan önce Bahçeşehir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun düzenlemiş olduğu, Aydınlatılmış Onam Formu gönüllü katılımcılara imzalatılmış bununla birlikte haklar da açıklanmıştır. Yayın etiği açısından da kayıtların ve isimlerinin paylaşılmayacağı tezin içeriğinde kod isim ya da takma isim kullanılacağı bildirilmiştir.

Türk Eğitiminde, Özel Öğretim Kurumlarının Dershane, Özel Öğretim Kursu, Temel Lise gibi üniversiteye hazırlık amacı güden birimlerini kapsayan bir çalışma hedeflenmiştir. Hedeflenen bu çalışma kapsamında, eğitim felsefesi açısından bakıldığında, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin üniversiteye hazırlıkta yaşadığı büyük sorunun çözümüne yönelik bir idealizm kapsamı amaç edinilmiştir. Sahada toplanan verilerin yazıya geçirilmesi aşamasında ve sonrasında, doğru değerlendirilmesi konusunda uzun uzun üzerinde durulmuştur.

Nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Strauss ve Corbin'den, aktaran Özdemir, 2010). İstatistiksel veri analizine dayalı nicel araştırmanın aksine nitel araştırma, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl niteledikleri sorusuna cevap aramaktadır (Dey'den aktaran Özdemir, 2011). Storey, (2007) "nitel araştırmanın, insanların olaylara dönük öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflediğini ve bu nedenle nicel araştırmadan daha üstün olduğunu belirtmektedir." Dolayısıyla nitel araştırmayı insanın, kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini

keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak tanımlamak mümkündür (Özdemir, 2010).

Fenomenoloji (olgu bilim), bir olgunun derinlemesine incelenmesidir. Fenomenoloji bir felsefe, bir araştırma paradigması, bir yorumlayıcı kuram, sosyal bilimlerde analitik bakış açısı ya da yönelimi, temel bir nitel geleneği ya da araştırma yöntemleri çerçevesi olarak tanımlanabilir (Patton,2014).

Ordu ili evreninde yapılan bu çalışmada mülakat yapılan eğitim paydaşlarının yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar farklı perspektifler çerçevesinde gözlemlenmeye çalışılmıştır ki bunun içinde gönüllü katılımcıların ifadeleri, jestleri, mimikleri, düşüncelerini ifade ederken takındıkları tavır ve vücut dilleri de bulunmaktadır.

3.2 Katılımcılar

Bu çalışmada katılımcıları; Ordu ilinde faaliyet gösteren Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğü başta olmak üzere, beş temel lise ile beş özel öğretim kursunda bulunan, 1 İl Millî Eğitim Şube Müdürü, 1 İl Millî Eğitim Şube Şefi, 6 Özel Öğretim Kurumu Müdürü, 2 Özel Öğretim Kurumu Müdür Yardımcısı, 11 Özel Öğretim Kurumu Öğretmeni, 16 Özel Öğretim Kurumlarında Eğitim-Öğretim Gören Öğrenci, 2 Veli gibi farklı yaş ve görev gruplarından oluşan toplam kırk kişi oluşturmaktadır.

Tablo 5

Araştırmaya Katılanların Demografik Bilgileri

Görev	Katılımcı Kod	Cinsiyet	Eğitim durumu	Öğretmenlik Kıdem (yıl)	Yöneticilik Kıdem (yıl)
İl Millî Eğitim Şube Müdürü	Kadir	Erkek	Y. Lisans	15	8
İl Millî Eğitim Şube Şefi	Ferhat	Erkek	Lisans		10
Kurucu	Serhat	Erkek	Lisans	24	4
	Remzi	Erkek	Lisans	6	12
	Enes	Erkek	Lisans	16	21
Müdür	Ahmet	Erkek	Lisans	10	14
	Burak	Erkek	Lisans	9	5
	Yiğit	Erkek	Lisans	5	5
	Fatih	Erkek	Lisans	8	8

Müdür Yardımcısı	Ali	Erkek	Lisans	5	6	
	Emre	Erkek	Lisans	7	3	
Öğretmen	Elif	Kadın	Lisans	4	-	
	Büşra	Kadın	Lisans	5	-	
	Arif	Erkek	Lisans	12	-	
	Demet	Kadın	Lisans	4	-	
	Fevzi	Erkek	Lisans	25	-	
	Aykut	Erkek	Lisans	15	-	
	Bülent	Erkek	Lisans	8	-	
	Ali	Erkek	Lisans	5	-	
	Buse	Kadın	Lisans	3	-	
	Didem	Kadın	Lisans	4	-	
	Ceren	Kadın	Lisans	2	-	
	Berkay	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Sinan	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Koray	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Can	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
Öğrenci	Orkun	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Anıl	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Yağız	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Yusuf	Erkek	Orta Öğretim	-	-	
	Gamze	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Irmak	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Bahar	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Zeynep	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Kübra	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Aleyna	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Hilal	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Beyza	Kadın	Orta Öğretim	-	-	
	Veli	Naz	Kadın	Orta Öğretim	-	-
		Fatma	Kadın	Orta Öğretim	-	-

3.3 Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde dikkat edilmesi gereken pek çok husus vardır, öyle ki bunlar Creswell (2015)'in de belirttiği gibi şöyle sıralanabilir: “izinlerin alınması, iyi bir nitel örnekleme stratejisi yürütülmesi, kâğıt üzerinde ve dijital ortamda bilgilerin kaydedilmesi için araçlar geliştirilmesi, verilerin saklanması ve ortaya çıkması muhtemel etik durumların önceden tahmin edilmesidir” (Creswell'den aktaran Ay, 2018).

3.3.1 Veri toplama araçları.

Araştırma bir nitel araştırma olduğu için öncelikli amaçlar gerekli izinlerin alınması ve gönüllülük durumunun esas alınması olmuştur. Bahsedilen amaçlardan hareketle titiz bir çalışma izlenmesi amacıyla öncelikle çalışma evreni seçilen Ordu ilinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğüne tez araştırmamızdan bahsedilmiş ve Ordu ili seçilmesinin gerekçeleri anlatılmıştır. Araştırma için hazırlanan soruların birer örnekleri Valilik oluru için bir dilekçe ile kuruma verilmiştir. Araştırma soruları ve tez araştırması için çalışma yapılabilmesi Valilik oluru ile onaylandıktan sonra, çalışma grubunda bulunan kurum kurucusuna ve müdüre, İl Millî Eğitim Müdürlüğünden de destek alınıp telefonla ulaşılmıştır. Sonrasında okul ve de kurslara gidilip gerekli izin belgeleri gösterildikten sonra araştırma sorularının uygulanacağı katılımcılara birer örnek sunulmuştur. Mülakatlardan önce Bahçeşehir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun düzenlemiş olduğu, Aydınlatılmış Onam Formu gönüllü katılımcılara imzalatılmış bununla birlikte haklar da açıklanmıştır. Yayın etiği açısından da kayıtların ve isimlerinin paylaşılmayacağı tezin içeriğinde kod isim ya da takma isim kullanılacağı bildirilmiştir "A. Onam Formu, B. Valilik Çalışma Oluru, Mülakat Soruları." (Bkz. Ek A, Ek B, Ek C).

Mülakat soruları görev ve paydaşın niteliğine göre verilmiştir. Araştırma konusu ve amacı hakkında bilgi aktarılmış, araştırma yöntemi belirtilmiş bu araştırmayı yapan kişi olarak da tanıtıcı kısa bir bilgiye yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın yürütülmesi için gerekli olan yazılı izin bağlamında onam formuna karşılıklı olarak imza rica edilmiştir. Bu formlar da saklanmıştır. Araştırma yöntemi bağlamında yapılacak görüşmelerin yaklaşık süresinin ne kadar olduğunun ve izinleri olduğu sürece bu görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedileceğinin altı çizilmiştir.

Araştırma için hazırlanan sorular eğitim yöneticisi ve öğretmenlere ayrı; veli ve öğrencilere ayrı hazırlanmıştır. Görüşme sorularının içinde olmasa da katılımcılara görüşmenin başında görev tanımlarını belirten, ya da statülerini belirten sorular da sorulmuştur. Eğitim yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve veli olmak üzere toplam 40 kişilik bir katılımcı sayısı vardır. Bu sayının 15'ini kadınlar kalan 25'ini erkekler oluşturmaktadır. "Yarı yapılandırılmış görüşme formunda görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma

hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Eğitim yöneticileri ile yürütülen görüşme izin süreci aynı şekilde öğretmenlerle ve diğer paydaşlarla da yürütülmüş, onların da onayları kendilerine çıktı halinde verilen “A. Onam Formu” (Bkz. Ek A) ile alınmıştır. Katılımcılar ile kurum yöneticilerinin belirlediği mekânlarda yüz yüze ve yalnız görüşülmüştür.

Araştırma için yapılan görüşmeler 22 Nisan 2019 tarihinde başlamış ve 22 Mayıs 2019 tarihine kadar sürdürülmüştür. Bu sebeple, katılımcılarla yüz yüze görüşmelerin yapıldığı süre zarfında, araştırmacı çalıştığı okuldan toplu izin kullanmış, aynı zamanda çalıştığı kurumun tatilde olduğu süreyi de bu görüşmelere ayırmıştır.

Bu görüşmeler yüz yüze görüşmelerin devam ettiği süreçte titizlikle yazıya geçirilmeye başlanmış olup, katılımcı grubu olan 40 kişiden 40’ıyla yüz yüze görüşüp verilerin ses kaydı şeklinde elde edilmesi sebebiyle 40 görüşmenin yazıya titizlikle geçirilmesi yaklaşık üç ay sürmüştür. Görüşmelerin titizlikle ve ses kayıtlarının dikkatle dinlenmesi sonucu yazıya geçirilmesi sağlanarak böylelikle veri kaybının önüne geçilmiş, bu şekilde araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğine katkı sağlanmıştır.

3.3.2 Verilerin analiz işlemleri.

Ordu ilinde yapılan bu çalışmada, temel lise ve özel öğretim kurslarının sahada eğitim paydaşları tarafından nasıl algılandığını, sorunlarının ne olduğunu anlamak; beş yıllık sürece ayna tutabilmek için nitel araştırma yöntemiyle nitel verilere ulaşılmıştır.

Eğitim yöneticisi, öğretmen, veli, öğrenci gibi her kesimden eğitim paydaşlarından müteşekkil katılımcıların görüşleri sonucu elde edilen veriler; nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan “İçerik Analiz Yöntemi” ile analiz edilmiştir. İçerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İçerik analiziyle katılımcıların görüşlerinin içerikleri sistematik olarak tanımlanmaktadır (Altunışık ve Diğerlerinden aktaran Karataş, 2015).

İçerik analizi ile elde edilen veriler bu analiz tekniğinin içeriğinde bulunan kod-kategori-tema basamakları üzerinden detaylı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Verilen kodlaması aşamasında elde edilen bilgileri incelenerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaya çalışılmıştır. İlk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak elde edilen tasnif verileri sayesinde, genel düzeyde açıklanabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması sağlanmıştır. Tematik kodlama için ortaya çıkan kodların benzerlik ve farklılıkları saptanmış ve buna göre birbiriyle ilişkili olan kodlar bir araya getirilmiştir. İlk aşamadaki ayrıntılı kodlama ve ikinci aşamadaki tematik kodlama sonucunda, toplanılan verilerin düzenlendiği toplam 6 ana temanın altında 27 adet kategori oluşturulmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerdeki ses kayıtlarının toplam süresi 8 saat 32 dakikadır. Bu görüşmelerin dökümü ise toplamda 108 sayfadır.

3.3.3 Geçerlik ve güvenilirlik.

Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için Lincoln ve Guba'nın geliştirdiği stratejiler kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın “geçerlik” tarafında “inandırıcılık”, “dış geçerlik” açısından “aktarılabirlik”; “iç güvenilirlik” tarafında “tutarlık”, “dış güvenilirlik” açısından ise “teyit edilebilirlik” kullanılmıştır.

Araştırmanın güvenilebilirliğini sağlamak amacıyla verilerin kendine has yapıları, aynılığı korunmuş ve katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak, yorum yapılmadan kullanılmıştır.

Araştırmada tutarlık incelemesi kapsamında görüşmelerde soruların benzer bir yaklaşımla sorulmuş olmasına, kayıtların aynı şekilde tutulmasına ve veri kodlaması sırasında aynı süreçlerin takip edilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla, elde edilen sonuçların araştırmacının öznel yargılarından arındırılıp arındırılmadığını test etmek için 3. araştırmacıdan yardım alınmıştır. Bu uzman, araştırma sonuçlarını ham veriler ile karşılaştırarak teyit incelemesinde bulunmuştur (Lincoln ve Guba'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu tez çalışmasında kullanılacak veriler seçilip, sınıflandırıldıktan sonra, bunlar anlamlı ve düzgün bir şekilde bir araya getirilmiştir. Bu aşamada, araştırmada kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilerek, kişilerin kendi isimleri yerine kod isimleri

iki temanın altında farklı alt temalar bağlamında, kavramlarla ilişkili olarak kullanılmıştır. Bulguların tanımlanması esnasında doğrudan alıntılar yapılarak oluşturulan temaların temellendirilmesi ve tarafsızlığın sağlanması amaçlanmıştır.

Her şeyden önce nitel araştırma daha çok bir olgunun “varlığına ve anlamına” yönelirken, nicel araştırma bir olgunun “ne derece var olduğuna” yönelmektedir. Yani nitel araştırma araştırılan olgu ve olayların niteliğini ön plana çıkarırken nicel araştırma “sayısal özellikleri” ön plana çıkarır. Bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilen geçerlik ve güvenilirlik, araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki en önemli ölçüttür. Genel anlamda geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir. Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının ilgilendiği konuyu olabildiğince tarafsız gözlemesidir. Nitel araştırmada geçerlik ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi ile yakından ilişkilidir. Bu durumda toplanan veriler gerçeği yansıtır ve araştırma sonuçlarının geçerliğine katkıda bulunur. Üzerinde çalışılan olgu veya konuyu bir bütün olarak incelemesi, bir fotoğraf oluşturulabilmesi için elde ettiği verileri teyit etmesine yardımcı olacak bazı ek yöntemler (katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, uzman incelemesi vb..) kullanılması gerekir. (Yıldırım ve Şimşek’ten aktaran Karataş, 2015).

Süreç boyunca yapılan araştırmada, olabildiğince tarafsız olunmaya çalışılmış, nitel araştırma ruhuna uygun bir şekilde katılımcı herhangi bir şekilde yönlendirilmemiş ve konuşmalarına müdahale edilmemiştir. Bunun haricinde yöre özellikleri de göz önüne alınmış ve kişilerin kendi dünya görüşleri kapsamında rahat bir ortamda görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçek bilgiye ulaşmak ve olguların arkasında yatan doğru bulgulara ulaşmak için çaba sarf edilmiştir.

Kişilerin isimlerinin kullanılmayacağı ya da verdiği bilgilerin hiçbir şekilde kötü amaca hizmet etmeyeceğine bilakis eğitime bir çözüm sağlama amacıyla kullanılacağına dair katılımcılara güvence verilmiştir.

3.4 Sınırlamalar

Bu tez çalışması kapsamında, Ordu ilinde bulunan tüm temel liselere ulaşılmıştır. Özel öğretim kursu olarak ise beş özel öğretim kursu ile sınırlı kalmış diğerlerine ulaşılamamıştır. Eğitim paydaşları açısından da yeterli sayıda eğitim

yöneticisi, öğretmen ve öğrenci ile görüşülse de gerek kurumsal gerekse bireysel sebeplerle üç veli ile görüşme yapılabilmektedir.

Bu araştırmada görüşme yapılan, Ordu ilinde faaliyet gösteren Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğü başta olmak üzere, beş temel lise ile beş özel öğretim kurunda bulunan, 1 İl Millî Eğitim Şube Müdürü, 1 İl Millî Eğitim Şube Şefi, 5 Özel Öğretim Kurumu Müdürü, 2 Özel Öğretim Kurumu Müdür Yardımcısı, 11 Özel Öğretim Kurumu Öğretmeni, 16 Özel Öğretim Kurumlarında Eğitim-Öğretim Gören Öğrenci, 3 Veli gibi farklı yaş ve görev gruplarından oluşan toplam kırk kişiye kendi isimleri dışında başka isimler verilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular

Bu araştırmanın amacı kapsamında, Türk Eğitim tarihine, özellikle 1930 sonrası etki eden ve 1960'lı yıllarda etkin rol oynayan dersane ve özel öğretim olgusunun genel anlamda eğilimlerini incelemek, eğitimde yaşanan formal-informal süreçleri göz önüne sermek, Türkiye'nin eğitimdeki yerini, eğitimin Türkiye'deki durumunu uluslararası kıyaslarla yorumlamak bir yol olarak seçilmiştir. Bu bağlamlardan hareketle, ortada dönüşemeyen bir Dershane, amacına ulaşamayan Özel Öğretim Kursu ve ikisinin arasındaki boşluğu fırsata çevirmeye çalışan Temel Lise olgusu bu çalışmanın temel saiklerini oluşturmaktadır. Bu tez çalışması daha önce etraflıca ele alınmamış olan dersanelerin kaldırılması sonrası oluşan üniversiteye hazırlık konusundaki arz boşluğun nasıl kapatılmaya çalışıldığını anlamaya ve bunun "Ordu" ili üzerinden açıklamaya çalışırken saha çalışmasında elde edilen bulgular da alan yazına kazandırılmak ve eğitimde sorun haline gelmiş durumların çözümünü ayrıca karar alıcı otoritelere de ulaşmayı görüşme sonucu elde edilen bulgularla sağlama hedefindedir. İlk aşamadaki ayrıntılı kodlama ve ikinci aşamadaki tematik kodlama sonucunda, toplanılan verilerin düzenlendiği toplam 2 ana temanın altında 7 adet alt tema kategorisi oluşturulmuştur.

4.1 Tema 1: Temel Lise ve Özel Öğretim Kursları Akademik Başarı Sağlamıştır.

Akademik kadroyu oluşturan İl Millî Eğitimde görevli yöneticiler, okul yöneticileri ve öğretmenler temel liselerin okul hüviyeti kazanamadığına ve olmaması

gerektiğine yönelik görüşler belirtirken, araştırmanın diğer iki paydaşı olan veliler ve öğrenciler temel liseleri ve özel öğretim kurslarının akademik anlamda başarılı olduğunu dile getirip, bu kurumların gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Temel lise öğrencilerinin %62,8'i lisedeki akademik başarısının üniversite meslek tercihi ile ilişkili olduğunu düşünmektedir. Ortalama 3,6 ve standart sapma 1,3 tür. Buradan dikkat çeken husus geldiği liseden memnun olmayan öğrenciler temel lisenin eğitim anlayışının daha sınava hazırlayıcı olduğunu düşünmektedir (Bozgedik, 2017).

4.1.1 Temel lise ve özel öğretim kursları üniversiteye hazırlama sürecinde veliler ve öğrenciler açısından çözüm merceği olarak görülmüştür.

Veli ve öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde, eğitim paydaşlarının genel olarak beklentilerinin karşılandığı gözlemlenmiştir.

Öğrenciler açısından temel hedefin bir yükseköğrenim programına yerleşmek olduğu, bu amaca ulaşabilmek için de dershanelerin kapatılmasının ardından temel liselere geçişin kendileri için en uygun seçenek olduğu söylenebilir (Aksoy, 2016).

Genel anlamda temel liseyi benimseyen öğrenciler, idealindeki üniversiteye gidebilmek için temel lisenin kendileri için doğru bir okul olduğunu düşünmektedirler ((Bozgedik, 2017).

Temel Lise Velisi Fatma ve öğrencilerden oluşan bir grup temel lise ve özel öğretim kursları hakkında olumlu görüşler bildirmişlerdir:

“Karşıladi, sonuçta hem üniversite hazırlık olarak öğrencinin dershaneye gitmesini engellemiş oldu bütçe anlamında da hem okul hem dersane bu olguyu ortadan kaldırdı yani ben memnunun sınav odaklı çalıştırdıkları için herhangi bir sıkıntı duymuyorum mesela devlet okuluna gitseydi beden dersi müzik dersi görmüş olacaktı ama temel lisede tamamen sınav odaklı çalıştıkları için çocuğumda zaten çalışan bir öğrenci olduğu için herhangi bir sıkıntı duymadık.” (Fatma, Temel Lise Velisi, Mayıs 2019).

Temel Lise, üniversiteye hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin, yıllardır edindikleri bilgi ve birikimlerini, sistemin içinde kullanmalarını sağlayacak bir dönüşüm projesidir. 2014 yılında çıkarılan karar ile birlikte geçiş sürecinde şartları

sağlayan birçok dersane özel okula dönüşmüş, dönüşüm şartlarını sağlayamayan kurumlar ise kapatılmıştır (Karataş, 2017).

Öğrencilerden Anıl, Hilal ve Yağız öğretmenlerin akademik anlamda yeterli olduğunu ve öğretmenlerini beğendiklerini söylemişlerdir:

“Akademik donanımlarını yeterli buluyorum çünkü bazı donanımları yeterli bulmuyorum çünkü şey en iyi sınıfları A B C diye ayırıyorlar en iyi sınıflarda hep donanımlı fazla okumuş yani 10 yıllık 15 yıllık öğretmenler veriliyor ama diğer sınıflara böyle öğretmenler verilmiyor yani ilk seneden veya ikinci seneden mezun olmuş atanmış öğretmenler geliyor bu durumu hoş bulmuyorum.” (Anıl, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Açıkçası biri için hepsini kast edemem, benim için özellikle hocanın bize ne kadar verdiği öğretmen için ne kadar meraklı olduğu çok önemli çünkü o öyle heyecanlanınca bende otomatik olarak heyecanlanıyorum o yüzden bazı öğretmenlerimin gerçekten bu mesleği çok severek yaptığını düşünüyorum ama bazılarının ise ekonomik sıkıntılardan dolayı böyle bir şey yaptıklarını düşünüyorum bir kişiden herkesi yargılayamayacağım için yan birey birey değerlendirmemiz gerekiyor dediğim gibi bazı öğretmenlerimi çok yeterli buluyorum bazılarını ise maalesef.”(Hilal, Öğrenci, Mayıs, 2019).

“Yeterli bulduğum öğretmenler var ama hepsi tabii ki değil kimisi zaten yeni mezun öğretmen vesaire oluyorlar onlarda kendilerini burada yetiştiriyorlar burada pişiriyorlar zaten kimisi atanana kadar burada çalışıyorlar şöyle söyleyeyim en temele inersen bile her yerde üniversite var çok düşük puanlarla öğretmen olunabiliyor ve bir şekilde o üniversite bitiyor çalışkan biri olmasan hiç önem vermesen bile o işe yine de öğretmen olabiliyorsun akademik yeterlilik düşük genel anlamda.” (Yağız, Öğrenci, Mayıs 2019).

Öğrenciler genel olarak kurumlarının üniversite sınavındaki başarısını bildiklerinden dolayı bu kurumları tercih ettiklerini söylemişlerdir:

“Buradan çok mezun olan arkadaşlarım oldu daha önce tanıdığım hep iyi yerlere gittiler biraz onlarda etkiledi beni açıkçası” (Beyza, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Ben tıp istediğim için buraya gelmişim tıp fakültesine gönderme oranı yüksek bir yer bir kurum o yüzden.” (Gamze, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Bilgim biraz var aslında daha da başarılı olabileceğini düşünüyorum ama burada da eski senelerde de bir güvensizlik oluşuyor son sene gelen insanların bir güvensizliği var bu yüzden güvenemiyorlar konu yetişmeyecek bu gibi şeyler oldu bu hakkında güven

taşıyamadıkları için daha düşük verimde yaptıklarını düşünüyorum ama yine de verim güzel.” (Irmak, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Dereceler bildiğim kadarıyla var derece dediğim hani tıpa giden öğrenciler var her okulun verebileceği ne olursa olsun bir yere kadar aslında olay öğrencide bitiyor hani ona istinaden de yani okul bence elinden geleni yapıyor.” (Koray, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Geçen sene zaten kaydolmaya geldiğimde bunları zaten konuşmuştuk işte buradaki görevlilerle onlarda işte geçen seneki başarısının kaç kişinin nereyi kazandığı işte şu kadar kişinin buraya girdiği falan onları söylemişti bilgim vardı” (Can, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Ben liseye giriş sınavına da finalle hazırlandım ve iyi öğrenciler yetiştiğini bildiğim için finale geldim ve o yüzden iyi olduğunu biliyorum.” (Bahar, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Mesela geçen yıl ben buradaki arkadaşarımla onlarla birlikte hazırlanıyorduk iyi de bir ortam iyi bir gruptuk ilin en başarılı öğrenci topluluğu buradaydı bu kurumdan sadece 37 tane tıp öğrencisi çıktı ve yetmiş tane tıpa gidebilecek ilk 15 bin civarı öğrenci vardı bu büyük bir başarı bir kurum için Ordu’da, burayı işleten kişilerin hırsı devam ederse hırslı bir şekilde yapmaya devam ederlerse öğrencileri iyi yetiştirebilirler.” (Yağız, Öğrenci, Mayıs 2019).

4.1.2 Temel liseler eğitim öğretim açısından akademik alanda bir geçiş formülü olmuştur.

Yapılan görüşmelerde en çok dikkat çeken konulardan biri de Fen Lisesi öğrencilerine son yıllarında Temel Liselere nakil olması ve Özel Öğretim Kurslarına devam etmesi olmuştur. Eğitim paydaşları genellikle bu konunun Fen Lisesindeki eğitim durumunun öğrencilere yeterli gelmediğini ve öğrencilerin üniversiteye giriş sınavlarına daha iyi hazırlanmak için Temel Lise ve Özel Öğretim Kurumlarına geçiş yaptığını söylemişlerdir. Bu durumun sebebinin Fen Liselerinin niteliğinden mi ya da Temel Liselerin akademik durumu ve başarısından mı kaynaklandığı veya öğrencinin başka bir beklentiyle geçiş yaptığı tartışma konusudur.

“Memnunum çünkü gerçekten bu işi bilen insanlar, bende onu bilerek buraya geldim memnunum yani bir sıkıntım olmadı” (Berkay, Öğrenci, Mayıs, 2019).

“Temel lise bir ara form olarak açıldı diye düşünüyoruz biz özele ihtiyaç duyan devletinde eksikliğini kapatma amaçlı dershanedeki bilginin toplandığı ara form yani lise formunda bir yer açıldı bence ihtiyacı karşıladı çünkü temel lise her kesimden öğrenci aldı

daha çok sınav grubundan 9 un dışında 11 ve 12. Sınıflardan daha çok ilgi geldi buda sınav hazırlığı dolayısıyla ama dört yıl boyunca 9. Sınıflardan 10.sınıflardan 11.sınıflardan öğrenci aldı bu anlamda da üniversiteye de çocukları hazırladı Türkiye genelindeki yerleştirme istatistiklerine baktığımızda da devletin olmazsa olmaz fen liseleri ve Anadolu liselerinden sonra geldiğini hatta devletin bir çok Anadolu lisesinden önde bir yerleştirme istatistiği olduğunu görüyoruz.” (Bülent, Rehberlik Öğretmeni, Nisan 2019).

4.1.3 Temel lise ve özel öğretim kurslarına devam eden öğrenciler öğretmenlerinin akademik donanımlarını yeterli bulmuşlardır.

Ordu ilinde görüşme yapılan Temel Lise ve Özel Öğretim Kursu öğrencileri genel anlamda öğretmenlerin akademik durumlarından memnun kalmışlardır.

“Öğretmen kadrosunu bilgi birikimi olan öğretebilen rahat bir şekilde karşıdaki öğrenciye aktarabilen bir kadro olduğunu düşünüyorum.” (Sinan, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Ben öğretmenlerimi kendi adına yeterli buluyorum ama bunu temel lise olarak genellemem çünkü öğretmenlerden memnun kalmayı şey olarak düşünmüyorum okuldaki öğretmen olarak değil de öğretmenin kendi karakteriyle kendi kendini geliştirmesiyle yorumluyorum o yüzden öğretmenlerimden hepsinden memnunum ama temel liseyle bağdaştırmıyorum bunu yani.” (Koray, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Birçoğu hakkında gerçekten iyi olduklarını düşünüyorum iyi olmadığım bir derste bile ilgimi arttırabildiklerini düşünüyorum” (Bahar, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Buluyorum çünkü burada yıllarca öğretmenlik yapmış kişiler var öğretmenlerimiz var az tecrübe kazanmış öğretmenlerimizde var ama gereken emeği gösteriyorlar.” (Orkun, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Evet iyi olduklarını düşünüyorum yani hem çok sıkı değiller hem aramızdaki ilişkiyi çok iyi koruyabiliyorlar hem de gayet iyi ders anlatabiliyorlar bence.” (Zeynep, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Kendi kurumum için evet yeterli buluyorum öğretmenlerimiz hem kendi üniversite yıllarındaki deneyimlerini anlatıyorlar önemli olan sınava hazırlık sürecinde bir baskı ortamı oluşmaması ve kendi özel öğretim kurumumuzda bir baskı oluşmuyor sınav her şeymiş gibi bir algı yaratılmadan öğrenmemiz gereken şeyler bizim için hayatımız için gerekli olan şeylermiş gibi öğretildiği için evet güzel.” (Kübra, Öğrenci, Mayıs 2019).

4.1.4 Veliler ve Öğrenciler, Temel Lise ve Özel Öğretim Kursu kavramının ihtiyacı karşılaması ve devam etmesi ile ilgili olarak olumlu görüş belirtmişlerdir.

Bu alt tema başlığında veli ve öğrenciler bu kurumların ekonomik ve kolay ulaşılır olmasından dem vurmushlardır. Bu anlamda da temel lisenin devam etmesi gerektiğini dile getirmişlerdir:

“Karşladı sonuçta hem üniversite hazırlık olarak öğrencinin dershaneye gitmesini engellemiş oldu bütçe anlamında da hem okul hem dersane bu olguyu ortadan kaldırdı yani ben memnunum sınav odaklı çalıştırdıkları için herhangi bir sıkıntı duymuyorum mesela devlet okuluna gitseydi beden dersi müzik dersi görmüş olacaktı ama temel lisede tamamen sınav odaklı çalıştıkları için çocuğumda zaten çalışan bir öğrenci olduğu için herhangi bir sıkıntı duymadık.” (Fatma, Veli, Mayıs 2019).

“Bence başarılı oldu ve devam etmeliydi çünkü bu temel lise olayı çok güzel bir şey çünkü koleje geçince ücretleri biraz daha fazla oluyor temel liselerin ücretleri biraz daha düşük aile içinde ücretleri yetenler temel liseye yazdırıp öğrencisinin daha iyi bir yere gelmesini sağlıyor ama kolejlere geçiş için bu pek mümkün olmuyor devlet liselerine göndermek zorunda kalıyorlar. Aslında benim liseye geçiş sınavında aldığım puan düşüktü bu yüzden ben temel liseleri tercih ettim çünkü hem ekonomik açıdan fiyatı düşük diğer okullara göre düşük hem eğitimleri güzel kendimizi geliştirmek için en iyi yol bence.” (Anıl, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Bence devam etmeliydi ihtiyacımı karşıladı biraz öğrencinin durumuyla da alakalı tabi öğrencinin çalışıp çalışmamasıyla ama karşıladı.” (Sinan, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Bence oldu çünkü düşük puan alan öğrenciler istediği okula yerleşemedi mesela benim gibi ben düşük puan aldım cumhuriyet Anadolu lisesine gittim orada beklenen performans öğretmenler açısından öğrenciler açısından hiç memnun olmadım ve böyle bir adım atmak istedim temel liseye.” (Orkun, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Bence devam etmeli çünkü bir sınav süreci oluyor ortaokuldan çıktıktan sonra ve insanlar o sınavda kendi istedikleri başarıya ulaşamadıklarında istemedikleri ya da daha düşük devlet okuluna gitmek yerine burada temel liselerde daha iyi bir eğitim alabiliyorlar.” (Zeynep, Öğrenci, Mayıs 2019).

“Bence karşılıyor hatta tek başına, ülkedeki sistem şöyle üniversite sınavını kazanıp bir yerlere geliyorsun sadece lisede öğrendiğin şeylerin ne işe yaradığını bilmene gerek yok sınavı yapabildiğin şekilde ezberle geç o seni götürüyor ileri. O yüzden şöyle bile diyebilirim

bir lise öğrencisi 3 sene okumasın son sınıfta sadece özel kurslara eğitim kurslarına gitsin yine o sınava hazır halde girebilir.” (Yağız, Öğrenci, Mayıs 2019).

4.2 Tema 2: Temel Liseler Okul Hüviyeti Kazanamamıştır.

Dershanelere karşı bir seçenek olarak düşünölen temel lise, bir geçiş modeli olmuştur ama ne tam bir okul ne de tam bir derslane olmuştur. Adeta bir hibrit model şeklinde hem derslane hem de okul olarak hizmet vermiştir.

Yaklaşık 35 yıldır resmi olarak ölkemizin eğitim sistemi içerisinde yer alan dersaneler, 1 Eylül 2015 tarihinden itibaren kapatılmıştır. Yerine derslane ve okul ihtiyacını beraber karşılamayı hedefleyen Temel Liselere bırakılmış, bir anlamda dönüşüm süreci bu şekilde başlamıştır (Yolcu, 2015).

4.2.1 Temel liseler okul kültürü açısından fiziksel ve çevresel yeterlilikleri karşılayamamıştır.

Dönüşen dersanelerin ‘Temel Lise’ olarak örgün eğitime devam etmelerinden dolayı buralarda eğitim alan öğrencilerin yaşadığı ve yaşayabileceği rahatsızlıkları incelemiş, bu kurumların fiziksel mekânlarının apartman ve iş hanları olmasından dolayı ergenlik dönemindeki gençlerin fiziksel aktivite ve spor uygulamalarında ciddi sorunlar olabileceğini belirtmişlerdir (Şeker, Söngü ve Çamlıyer’den aktaran Karataş, 2017).

Fiziksel ve çevresel koşulların yetersiz olması, temel lise kurumlarının sadece bir binadan oluşması Temel Liselerin okul kültürü açısından yetersiz kalmasına neden olmuştur. Fatih Müdür ve Yiğit Müdür, bu konu hakkında şu şekilde görüş bildirmiştir:

“Kesinlikle, temel lise dediğimiz kurumlar cadde üzerinde bahçesi olmayan dikine yapı binalar çoğı apartmandan bozma yapılar neticede fiziksel anlamda herhangi bir cazibesi yok. Temel liseler hayata geçti temel liseler ne derslane kalabilmiş ne okul olabilmiş biraz arafta kalmış yapıları işte dikey binalar bahçesi olmayan fiziki imkanları çok olmayan ama içerisindeki eğitim anlayışı derslanecilikten gelen bir kültürün devamı olduğu için itibar gören kurumlar haline geldi” (Fatih, Müdür, Nisan 2019).

Öğretim anlamında da ilk başta söyledim ya sosyal donatı alanlarının yetersiz olması yani birçok temel lisenin birçok özel öğretim kursunun yönerge de istenmesine rağmen

laboratuvarlarının olmaması sıkıntı yarattı. En nihayetinde biyoloji öğretmeniyim ben 12. Sınıflarda laboratuvara çok fazla giremezsin ama yani dersin kavranması görsel açıdan etkinlik verebilmesi için bu önemlidir. Temel liselerin bir çoğun da %90'ında spor salonu yoktur. Spor salonu olmayınca sinema salonunun da yok. Bunlar da öğretim noktasında eğitim noktasında problem... Sosyal donatı anlamından dolayı öğretim noktasında başarısız oldu.” (Yiğit, Müdür, Mayıs 2019).

4.2.2 Eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından temel liselerin ihtiyacı karşılaması ile ilgili olumsuz görüşler belirtilmiştir.

Temel Liseler ne tam bir dersane ne de tam bir okul olmuştur bu iki kurumun arasında bir geçiş formu olmuştur, bu bağlamda hem devlet açısından hem de eğitim yöneticileri açısından ihtiyacı karşılamayan bir hal almıştır.

Temel Lise kurucularından Serhat Bey, bu kurumların tam olarak ihtiyacı karşılamadığı yönünde görüş bildirmiştir:

“Bence ihtiyacı karşıladı mı derken yani buradan bence karşılamadı sorunun direkt doğru cevabı... Temel lise kurulduğu andan itibaren kesinlikle potansiyeli iyi öğrenci alamadı bu sefer bütçesini tamamlayabilmesi için mecburen piyasada zorda olan darda olan durumu kritik olan tüm öğrencileri topladı ekonomik bütçesini tamamlayabilmesi için bunu da öğrenci adına toplumumuzda insanların eğitilmesi ve rehabilite edilmesi adına çok yararlı bir iş yaptığını düşünüyorum. Yani bu bireylerin topluma kazandırılmasında çünkü biz okuldan uzaklaştırmayı tehdit olarak kullanacağız rehabilite sıkıntısı olan not sıkıntısı olan okulda başarı sıkıntısı tarafından değerlendirdiğimizde bu öğrencileri gerçekten rehabilite ettik ve topluma kazandırdık bu anlamda abii ki bu işleri yaparken rehberlik elemanı aracı olarak kullandık bu öğrencilerin yetişmesi anlamında yetiştirilmesi anlamında topluma iyi bir birey olması anlamında ama ihtiyaç noktasında ihtiyacı kesinlikle karşılamadı .” (Serhat, Kurucu, Mayıs 2019).

İl Milli Eğitim Şube Müdürü Kadir, Temel Liselerin ihtiyacı tam olarak karşılayamadığını söylemiştir:

“Peki temel liseler sorunuza gelecek olursak ihtiyacı karşıladı mı? Buna Kısmen diyebiliriz bunun sebebi hikmeti de çünkü temel liselerin ülkemizde çıkış noktası belli bir geçiş alanı olduğu için özellikle veli nezdinde bunun devamı olmayan bir durum olduğu aslında resmi kanunlarda ve mevzuatın da yer aldığı için devamı olmayan bir durum hakkında ihtiyacı karşıladı mı? Sorusuna dediğim gibi ben kısmen diyebiliyorum sadece geçiş olduğu

için çok yüksek bir beklenti temel liseler için hiç kimse tarafından oluşturulmadı zaten çünkü ömrü ne kadar süreli olacağı baştan belli olan kurumlardı yönetmelikte Süresi belirlendiği. Dershaneler kapatıldığı zaman temel liselere dönüştü ama temel liselerin yaşam süresi yönetmeliklerle mevduatlarla sınırlandırıldı o zaman daha baştan adı konuldu yani dendi ki temel lise geçici bir formüldür geçici bir süreçtir.” (Kadir, Şube Müdürü, Mayıs 2019).

“Seviye genelde düşük çünkü temel lise öğrenci profili baktığımızda Anadolu lisesi seviyesinin altında olan çocukların daha çok buraları tercih ettiğini görüyorsunuz meslek lisesine gitmeyi arzu etmeyen çocuklar bunlar bir ölçüde arada kalmış çocuklar dolayısıyla burada yürütülen faaliyetler çok verimli değil çok amacına ulaşmıyor hatta bu okulda demeyeceğim temel lise bir ara geçiş yöntemidir bu davranış anlamında disiplin anlamında da ciddi problemlerin yaşandığı bir ortam.” (Remzi, Müdür, Mayıs 2019).

4.2.3 Temel liselerin eğitim öğretim açısından bir geçiş formülü olması, eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından olumsuz değerlendirilmiştir.

Temel Liselerin bir geçiş formülü olması, geçici bir çözüm sunmuş bu durum da öğretmen ve yönetici kadrosunun, temel liselerin genel olarak okul kimliğinden uzak kaldığına dair görüşler bildirmesine sebep olmuştur. Özellikle fiziksel ve çevresel koşulların yetersiz olması, temel lise kurumlarının sadece bir binadan müteşekkil olması öğrencinin gelişimi açısından bir yetersizlik olarak görülmüştür. Bu konu hakkında Rehberlik Öğretmeni Elif şöyle demiştir:

“Fiziksel koşullar olarak temel lise tam bir okul ihtiyacını karşılayamaz çünkü neden bizim bir bahçemiz yok tam olarak bir konferans salonumuz yok belki olan temel liseler vardır ama bizim yok o yüzden de çocuğun sosyal gelişimi açısından temel liseler eksiktir. Sınava hazırlama mantığında gidiyor ama sosyokültürel açıdan işte geziler olsun çocuğun kendi fiziksel gelişimi spor faaliyetleri bunlar da temel liseler eksik neden çünkü zaten kadronun bunu öğrenmesi gerekiyor önce kadro hep dershane mantığıyla çalıştığı için akademik başarıya yöneliyor o yüzden diğer kısım biraz eksik kalıyor.” (Elif, Rehber Öğretmeni, Mayıs 2019).

Temel Lisenin tam olarak ihtiyacı karşılamadığını düşünen Müdür Ahmet de fiziksel yetersizlikler nedeniyle okul kimliğinden uzak kalındığına işaret etmiştir:

“Temel lise olgusu ihtiyacı belli bir oranda karşıladı ama devam etmeli miydi etmeliydi ama bu fiziki şartlarda değil dershaneleri biz temel liseye çevirdik çok donanımlı bir okul değil fiziki şartları yeterli değil eğer temel liseler fiziki şartları yeterli olsa bunun devam

etmesini isterdim dershanenin okula dönüşmesi zor yeterli alan yok mesela bir spor alanımız var bizim 70 metrekare bayrak törenlerimizi spor alanlarımızda yapıyoruz konferans salonumuz yok öğrencileri daha çok hareket alanı sağlayacak yer yok öğrencileri teneffüse dahi çıkaramıyorsun bir bahçen olması şart çünkü ben temel lisede de bir istiklal marşını doya doya okumaya özledim söyletmedim fiziki şartları yeterli hale getirildiği an devam etmeliydi.” (Ahmet, Müdür, Nisan 2019).

İl Milli Eğitim Şube Müdürü Kadir de Temel Liselerde eğitim-öğretim gören öğrencilerin yeterli sosyal gelişim alanına sahip olmadığını belirtmiş ayrıca kültür sanat derslerinin de sadece müfredatta kaldığını belirtmiştir:

“Türkiye’de de ilimizde de temel liselere baktığımız zaman şehrin ortasında bahçesi olmayan apartmandan bozma yani dershaneye benzser apartmandan bozma şeyler temel lise oldu. Çünkü bu geçiş sürecinde esnek şeyler verildi. Dolayısıyla bir okulun sahip olduğu fiziki imkanlara sahip değil işte bahçesi yok bu yok şu yok konferans salonu yok kapalı spor salonu yok, bunlar olmayınca bir okul gibi değerlendiremeyiz yani öğrencinin bir bütünsel gelişimini burada kazandı diyebilir miyiz deme şansımız yok. Evet görsel sanatlar müzik dersleri var mı var müfredatta var ama uygulama alanları yok. Türkiye’de temel liseler normalde şehir içerisinde apartmandan bozma binalar bir okul standartları yok böyle olunca burada temel liselerden beklenti okul anlamında pek olmuyor sonuçta bunlarla birer temel lise okul türü olarak Türk milli eğitim sisteminde yer aldı. Ama geçici süreliğine bir kavram oldu.” (Kadir, Şube Müdürü, Mayıs 2019).

Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğünde şef olarak görev yapan Ferhat Bey de temel liselerin bir geçiş formülü olduğunu bu anlamda çok da benimsenemediğini söylemiştir:

“Dershaneden dönüşüm olduğu için zaten süreli bir lise eğitimiymi 4 yıllık bu sene sonunda da kapanıyor temel liseler yani ileriye dönük düşüncesi olanların pek tercih ettiği bir lise türü olduğunu düşünmüyorum” (Ferhat, Şef, Nisan 2019).

Temel Liselerin eğitim-öğretim açısından akademik kaygılarla bir geçiş formülü olarak kalması ve okul hüviyetine bürünememesi, yönetici ve öğretmenler tarafından olumsuz yorumlanmış ve devamının olmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

5.1 Tartışma ve Sonuçlar

Dershanelerin yönetmelikte kaldırılmasıyla, 1960'tan beri resmi olarak devam eden bir kurum mantığının değişmesi, toplumsal alışkanlıkların evrilmesi, istihdamın yön değiştirmesi, eğitim felsefesinin de bu anlamda dönüşmesinden bahsetmek mümkün hale gelmiştir. Bir ön hazırlık ve ARGE yapılmadan birkaç rapor ile eğitimde bu kadar hızlı bir karar alınması olumsuz bir durum oluşturmuştur.

Bu beş yıllık süreçte geçiş modeli olmayı başarabilen Temel Liselerin olumlu sonuçları olduğunu destekleyen savlar olduğu gibi bunların olumsuz yanlarının olduğunu söyleyen görüşler de olmuştur. İki ana tema etrafında toplanan temalardan ilki temel liselerin hem dersane hem de okul olduğunu; özel öğretim kurslarının da üniversiteye hazırlık anlamında çözüm olarak görüldüğünü destekleyen savlardan oluşan temadır.

Devletin sunduğu çeşitli seçeneklere rağmen bu kurumların tercih edilmesinin nedeni bir toplumsal hafızadan ve de devlet okullarının genel vizyonundan kaynaklanmaktadır. Eğitim paydaşlarından olan öğrenci ve veli bu özel kurumları birer başarı anahtarı olarak görmeye devam etmekte, devletin en nitelikli liseleri olan Fen Liselerini bile beğenmemektedir. Öğrenci son yıllarında Temel Liseye geçiş yapmaktadır. Gerekçe olarak da sınava hazırlığın daha iyi yapıldığını söylemektedir. Toplumun genel manada milli eğitime bir güvensizlik duyduğu ücretsiz olan seçeneklere ilgi göstermemesinden de kaynaklanmaktadır. Tabii bu Fen Liselerinden Temel Liseye geçiş Ordu ilinde çok tekrarlanan bir kod olarak karşılaştığımızdan dolayı böyle bir tartışma oluştuğunu söyleyebiliriz. Küçük örneklemden daha büyük ölçekte bir örneklem olan Türkiye geneline de uygulanabileceği hatta bir tez çalışması yapılabileceği bir öneri olarak da sunulabilir. Öğrencilerin daha yüksek not ortalaması ve OBP puanı için de geçişler yapması diğer bir ihtimal olarak da tartışılabilir. Fen Lisesi Müfredatında farklılık olduğu için bocalayan öğrenci Temel Lisesinin nispeten daha rahat müfredatında daha iyi notlar alarak ortalamasını yükseltebilmekte ve üniversite sınavına odaklanmaktadır.

Temel lise ve özel öğretim kursları üniversiteye hazırlama sürecinde veli ve öğrenci açısından çözüm merceği olarak görülse de akademik kadroyu oluşturan uzman yöneticiler ve öğretmenler tarafında olumlu görülmemiştir.

Temel liseler eğitim öğretim açısından bir geçiş formülü olmuştur. Öğrenciler, Temel Lise ve Özel Öğretim kavramının ihtiyacı karşılaması ve devam etmesi ile ilgili olarak genel anlamda olumlu yorumlar sunmuşlardır. Çalışmanın diğer tarafını oluşturan kesim olan yönetici ve öğretmenler ise Temel lisenin bir ara form olarak fiziksel ve çevresel ihtiyaçları karşılamadığını söyleyerek olumsuz karşılamışlardır.

Devletin sunduğu destekleme yetiştirme kursu, eğitim bilişim sistemleri ağı gibi bir seçenek olmasına rağmen eğitim paydaşlarından geneli temel liselerin ve özel öğretim kurslarının; çözüm merceği olarak görüldüğünü, fen liselerinden bu özel öğretim kurumlarına geçiş olduğunu, temel liselerin eğitim-öğretim anlamında bir geçiş formülü olduğunu söylemişlerdir. Bu anlamda, Ordu ilinde öğrenci ve veliler Temel Lise ile Özel Öğretim kurslarına olumlu bir bakış sergilemişlerdir. Ordu ili genelinde temel lise ve özel öğretim kurslarının eğitim paydaşlarından olan öğrenci ve veli tarafından toplumsal bir kabul gördüğü gözlemlenmiştir. Temel Liseler faaliyete geçtiği ilk yıllardan itibaren rağbet görmüştür faaliyetlerinin biteceği son eğitim dönemine doğru yoğunluk 11. ve 12. sınıflarda artmıştır.

Ordu ili genelinde bulunan tüm temel liselerde ve belirli sayıda özel öğretim kurslarında bulunan eğitim paydaşları ile yapılan görüşmeler sonucunda bu kurumların tercih edildiği ve belli bir itibarı olduğu gözlemlenmiştir. Temel Liselerin faaliyete geçtiği ilk yıllarda 9. sınıftan itibaren kayıt alan kurumlar; faaliyetlerinin sonlarına yaklaştığı dönemlerde genellikle 11. ve 12. Sınıf kaydı almıştır. Velilerin ilk yıllardan itibaren tercih sebeplerinde ise bu kurumların merkezi olmaları, ekonomik maliyetlerinin düşük olması, üniversite sınavına hazırlaması gibi durumlar vardır. Bir anlamda vicdani bir rahatlama yaşayarak olumsuz tarafları görmezden gelinmiştir. Bunlar da lise adı altında olmasına rağmen okul kültürü kapsamında fiziksel, sosyal, sanatsal, sportif birçok faaliyeti bulunmamasıdır. Temel liselerin bir çözüm olarak görülmesi, ekonomik olması, merkezlere yakın olması, nitelikli ve tecrübeli öğretmenleri istihdam etmesi özel öğretim kurslarının da aynı şekilde güven vermesi öğrenci velinin hesabına yarayan bir durum oluşturmuştur. İdealizme yakın bir süreçte başlayan ve kendini kabul ettirene bu ara formüle daha sonrasında toplum tarafından

daha pragmatist bakıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda alanın uzmanı olan yöneticilerin ve öğretmenlerin, endişe, gözlem ve tespitlerini haklı çıkarmıştır.

Dikkat çeken diğer bir durum da Ordu ilindeki beş temel lisenin de dönüşümlerini tamamlaması kolej veya da Anadolu Lisesi olarak eğitim hayatına devam edecek olmasıdır. Beş yıl sonrası için özellikle de Milli Eğitimin bir ivme yakalamış olduğu son dönemlerin akabinde dönüşümünü tamamlayan bu okulların geldiği durumun da incelenmesi eğitim açısından bir ihtiyaç olacaktır.

Beş yıl sonunda Temel Liselerin, akademik durumlarının aksine ile okul kültürünün oluşturma anlamında eksik kaldıkları genel anlamda gözlemlenen bir durum olmuştur. Temel Liselere ve Özel Öğretim Kursuna gelen öğrencinin okul kültürü ya da fiziksel, sosyal durum gibi bir beklentisi olmaması; ayrıca öğrencilerin 11.sınıftan itibaren ben zaten sürekli ve sadece ders çalışmalıyım ruh halinde kendisini psikolojik olarak zorlaması da diğer incelenmesi gereken bir durumdur. Ordu ili genelinde özel öğretim kurslarında tek bilim grubu (tek ders) uygulamasının benimsenmediği ,saçma bulunduğu hatta uygulanmadığı da ya da uygulanan yerlerde çok zor fiziki şartlarda yüksek maliyetlerle uygulandığı gözlemlenmiştir. Bina olarak farklı girişi olan beş kapıdan beş tane farklı bilim grubu açılıp beş farklı müdür atanması gibi uygulamalar bürokrasi ile ilgili ne kadar uğraşıldığını ortaya dökmektedir. Bu uygulamanın denetiminin Ordu ilinde kısmen mümkün olduğunu söyleyebiliriz. 5 Temel Liseden 38 Özel Öğretim kursundan müteşekkil bu ilde özel öğretim kurumlarının denetimi sağlanabilirken. Bu sayıların kat be kat üstünde kurumlara sahip İstanbul ili genelinde bunun imkânsız olduğunu söylemek zor değildir. Bu durumda denetimsiz, kaçak, yasadışı iş yapan haksız rekabeti oluşturan birçok kurum ile sonuçlanmaktadır

Dershanelere karşı bir seçenek olarak düşünülen temel lise bir geçiş modeli olmuştur ama ne tam bir okul ne de tam bir dersane olmuştur. Her ne kadar lise diploması veren kurumlar olsa da; Temel Liselerin fiziksel, çevresel ve sosyal koşulları sağlayamaması onları okul kültüründen uzak tutmuştur. Okul hüviyeti kazanamadığı gerekçesiyle de öğrenci açısından psikolojik, sosyolojik ve felsefi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlar da yönetici ve öğretmen kadrosu tarafından olumsuz bir şekilde yorumlanmıştır. Bunun yanında şimdiki Milli Eğitim Bakanın çalışmalarından da memnun olduklarını ve geleceğe dair umutlu olduklarını da dile getirmişlerdir.

Sistemin sorunlarının doğru analiz edilmesi ve doğru değişiklikler yapılması diğer bir beklenti olmuştur.

Eğitim alanında en büyük problemlerden birinin de dersanelerinin kaldırılması sonrası oluşan talebin, tek bilim grubuyla izne tabii olan Özel Öğretim Kursları ve mezun gruba kurs takviyesi yapabilen Temel Liselerle karşılanamaması olmuştur. Üniversiteye hazırlıkta yapılan sürekli değişiklikler, sınav sisteminin sıkıntıları, öğrenci seçmede yaşanan sorunlar genel olarak dile getirilen durumlardır.

5.2 Öneriler

Bulguların ışığında ne kadar da küçük ölçekte bir evrende de çalışılsa genel olarak eğitime olan güvenin çok düşük seviyelerde olduğu; kişisel anlamda, taraflı ve tarafsız bir bakış açısıyla Milli Eğitim Bakanının beğenildiği ve çalışmalarından umutlu olduğu gözlemlenmiştir. Ordu ili özelinde eğitim paydaşları ile yapılan nitel görüşmelerle bahsedilen bulgular ve genel değerlendirmeler neticesinde;

Türk eğitimi genelinde karar alıcı otorite olan Eğitim Politikacılarına sorunların çözümüne yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

Eğitim bir süreçtir ve eğitimde geçici çözümler yerine kalıcı çözümler bulmak çok daha yerinde olacaktır.

Eğitim toplumun her kesimi tarafından en önemli toplumsal dinamik olarak görülmektedir. Bu anlamda eğitime daha çok yatırım yapılmalıdır.

Ordu ilinde yapılan görüşmelerde eğitim paydaşlarının küçük bir ilde yaşamalarına rağmen ülke gündemine ve eğitim gündemine oldukça hâkim oldukları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Anadolu illerinde yaşayan genç yeteneklere daha çok ilgi gösterilmelidir.

Jeopolitik, sosyo ekonomik, sosyo kültürel açıdan zor bir coğrafya da yaşasak da ülkenin başına gelen talihsiz darbe olayının eğitim üzerinden bir an önce defedilmesi ve eğitimin hiçbir siyasi kurumla, tarikatla, cemaatle, kuruluşla bağlantısı olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Ağır neticeler yaşamamak için bilimsel, kişinin kabiliyetlerini destekleyen, tarafsız ve evrensel bir eğitim anlayışı tercih edilmelidir.

Devlet okullarının, öğretmenlerin niteliği, vizyonu ve misyonu revize edilmelidir.

Devlet okullarına öğretmen atama sistemi daha dinamik bir modele getirilmelidir. Öğretmenlerin salt bilgisi ölçülmemeli, insani ve sosyal yönlerine de bakılmalıdır.

Temel Liselerin süresinin dolduğu bu dönemde dönüşümü gerçekleştiremeyen okullar için Organize Sanayi Bölgelerinde olduğu gibi her öğrenciye direkt teşvikle bina desteği verilmeli bu sayede ekonomik maliyetler paylaşılmalıdır.

Özel Öğretim Kurslarında müzmin bir sorun haline gelen tek ders uygulaması ve kursların geleceği hakkındaki belirsizlik çözümlenmelidir. Özel Öğretim Kurumu açacak kişilerin nitelikleri iyileştirilmelidir.

Eğitim sistemlerinde sürekli değişiklikler yerine etkin pilot uygulamalarla dünyadaki eğitim sistemlerine uygun Türk İnsanın yapısına uygun doğru model bulunmalıdır.

Üniversiteye Geçiş Sınav Sistemi düzeltilmeli, kişinin kabiliyeti ve ilgisi üzerinden yönlendirmeler yapılmalı bu sayede kişi ana okulundan itibaren bir sürece tabii tutulmalıdır.

Eğitim paydaşlarından okul yöneticilerine ve öğretmenlere ise şu noktalarda önerilerde bulunulabilir:

Yöneticiler, öğretmenleri daha çok ve etkin dinlemelidir. Öğretmenleri çalışma arkadaşı olarak görmeli, kuru emir veren bir yöneticiden çok bir eğitim lideri gibi hareket etmelidir.

Öğretmenler de aynı şekilde öğrencilere daha çok ve etkin zaman ayırmalı, geleneksel eğitim anlayışlarından vazgeçmelidir.

Öğretmenler ve yöneticiler kendilerini sürekli gelişime tabii tutmalı ve rol model olmalıdırlar.

Yöneticiler sahanın sorunlarından oluşan rapor, tez ve konulara daha çok eğilmelidir.

Yöneticiler çözüm odaklı düşünmeli ve davranmalıdırlar.

Veliler ise :

Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerini daha doğru tespit etmelidir.

Veliler ekonomik boyutları düşünerek, çocukların geleceğine yönelik yanlış kararlar almamalıdır.

Öğrencilerin doğru çalışma ortamlarını oluşturmalı ve kendileri de buna teşvik edici davranmalıdır.

Öğrenciler ise:

Öğrenciler şartlar ve sistemlere bağlı kaldan öz yönetimlerini doğru yapmalı ve bu yönde çalışmalıdırlar.

Öğrenciler sadece yurt içinde değil; yurt dışındaki eğitim sistemlerini de araştırmalı ve bu yönde kendilerini geliştirmelidirler.

Sınav kaygısından uzak alabilmek için fiziksel ,sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerde de bulunmalıdırlar.

Ülkenin, ailenin ve kendilerinin bulunduğu durum her ne olursa olsun umutla ve azimle, ülkeye, eğitime diğer alanlara değer katacak çalışmalarda bulunmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., ve Küçükali, R. (2016). *Türk Eğitim Sistemi Ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı.
- Aksoy, B. (2016). *Nitelikli Eğitim Hakkı Öğrencilerin, Velilerin, Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Temel Lise Uygulmasına İlişkin Görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Akyüz, Y. (2013). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde Yeni Bir Model Olan Temel Lise Öğrencilerinin Üniversite ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2018). *Eğitim Reformu Girişimi 2017-2018 Raporu*. http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR_2017_2018_29.11.18.pdf adresinden edinilmiştir.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karataş, G. , R. (2017). *Öğrencilerin Temel Liseleri Seçme Nedenlerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2018). *MEB İstatistikleri 2018 Raporu*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgu_n_egitim_2017_2018.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB, . (2018). *Güçlü Yarınlar İçin Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Vizyon Raporu 2023*. Ankara: MEB.
- MEB, (2019). *Özel Öğretim Kurumları 2019 Yönetmeliği*. https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/15095220_YZEL_YYRETYM_KURUMLARI_YYNETMELYYY__20.6.2017-30102.pdf adresinden edinilmiştir.
- ÖZ-DE-BİR, (2010). *ÖZ-DE-BİR 25 Yaşında. ÖZ-DE-BİR Eğitim Dergisi*, 49(1).
- ÖZ-DE-BİR, (2005). *Üç ülkede eğitim sistemi ve özel dershaneler*. Ankara: ÖZ-DEBİR
- Özdemir, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323- 343. http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/11_1_Makale_14.pdf adresinden edinilmiştir.
- Patton, M., Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Salcan, U. (2014). *1980 Sonrası Türkiye’de Özel Dershanecilik ve Öğretmenlik Mesleğinin Dönüşümü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Temel, C. (2002). *Bir eğitim kurumunun 25 yılı*. Mersin: Test Teknik Dershanesi

TEDMEM. (2019). *2018 eğitim değerlendirme raporu*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Yaman, E. (2007). *Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetim Sorunu Olarak Öğretim Elemanının Maruz Kaldığı İnfomal Cezalar: Nitel Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, T. (2014). *Eğitim Ekonomi İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Yolcu, A. (2015). *Aile Sosyo-Ekonomik Durumu Ve Anne-Baba Tutumlarının Sınav Kaygısı Düzeyleri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Web Kaynakları:

https://www.birikim.k12.tr/temellise/temel_lise_nedir.asp

<http://www.eba.gov.tr/hakkimizda>

<https://odsgm.meb.gov.tr/kurslar/SSS.aspx>

<http://www.doka.org.tr/TR/Bolgemiz/Ordu>

<http://ordu.meb.gov.tr/www/istatistiki-veriler/icerik/2996>

http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=305

http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf

EKLER

A. Onam Formu

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırmanın adı: Türk Eğitim Tarihinde Dershane ve Temel Lise Olgusu: Eğitim Paydaşlarının Dershane ve Temel Lise Hakkındaki Nitel Değerlendirmeleri (Ordu İli Örneği)

Araştırmanın türü: Bu araştırma, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlanması Programında bir yüksek lisans çalışmasıdır.

Araştırmanın amacı: Türk Eğitiminde, Özel Öğretim Kurumlarının Dershane, Özel Öğretim Kursu, Temel Lise gibi üniversiteye hazırlık amacı güden birimleri kapsayan bir çalışma hedeflenmiştir. Büyük ölçekte bu hedefin üzerinde eğitim felsefesi olarak öğrencilerin ve öğrenci velilerinin üniversiteye hazırlıkta yaşadığı büyük sorunun çözümüne yönelik bir idealizm kapsamı amaç edinilmiştir. Bu amaçla Ordu İlinde eğitim öğretim paydaşlarının içinde bulunduğu İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Özel Okullar, Bazı Temel Liseler ile Muhtelif Özel Öğretim Kursları bunların yöneticileri, öğretmenleri, velileri ve öğrencileri örneklem kapsamında seçilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi: Bu bir nitel araştırma örneğidir. Fenomonoloji deseninde mülakat tekniği ile çalışılmıştır. Bu çalışmanın yönteminde belirlenen eğitim paydaşlarına mülakat tekniği ile açık uçlu sorular sorulmuş ve saha araştırması yapılarak bir sorunun derinlemesine tespitine ve çözümüne katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Gönüllü Hakları: Gönüllüye araştırmaya katılmayı reddetme hakkına sahip olduğu, gönüllünün araştırmacıya haber vermek kaydıyla istediği anda çalışmadan çekilebileceği ya da araştırmacı tarafından gerek görüldüğünde araştırmadan çıkartılabileceği, araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili gönüllünün herhangi bir parasal sorumluluk altına girmeyeceği, ayrıca kendisine de bir ödeme yapılmayacağı

B. Valilik Çalışma Oluru

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389-44-E.8103682
Konu : Araştırma İzni

22.04.2019

Sayın Okan NURCAN

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
22.08.2017 tarihli ve 12607291 sayılı yazısı (Genelge 2017/25
b) 22.04.2019 tarihli dilekçeniz.
c) 22.04.2019 tarihli ve 8069706 sayılı olur.

İlgi (b) yazınız ekinde yer alan araştırma ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş ve söz konusu çalışmanın eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak, uygulamalarda olur ekinde yer alan mühürlü formun kullanılması, elde edilen verilerin ve kişisel bilgilerin herhangi bir haber, resmi özel web sayfaları, yerel ve ulusal basında paylaşılmaması kaydıyla ilgi (c) olur'la uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Kutlu Tekin BAŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : İlgi (c) olur ve Mühürlü
Araştırma Formu (17 Sayfa)

Bilgi : 19 İlçe Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

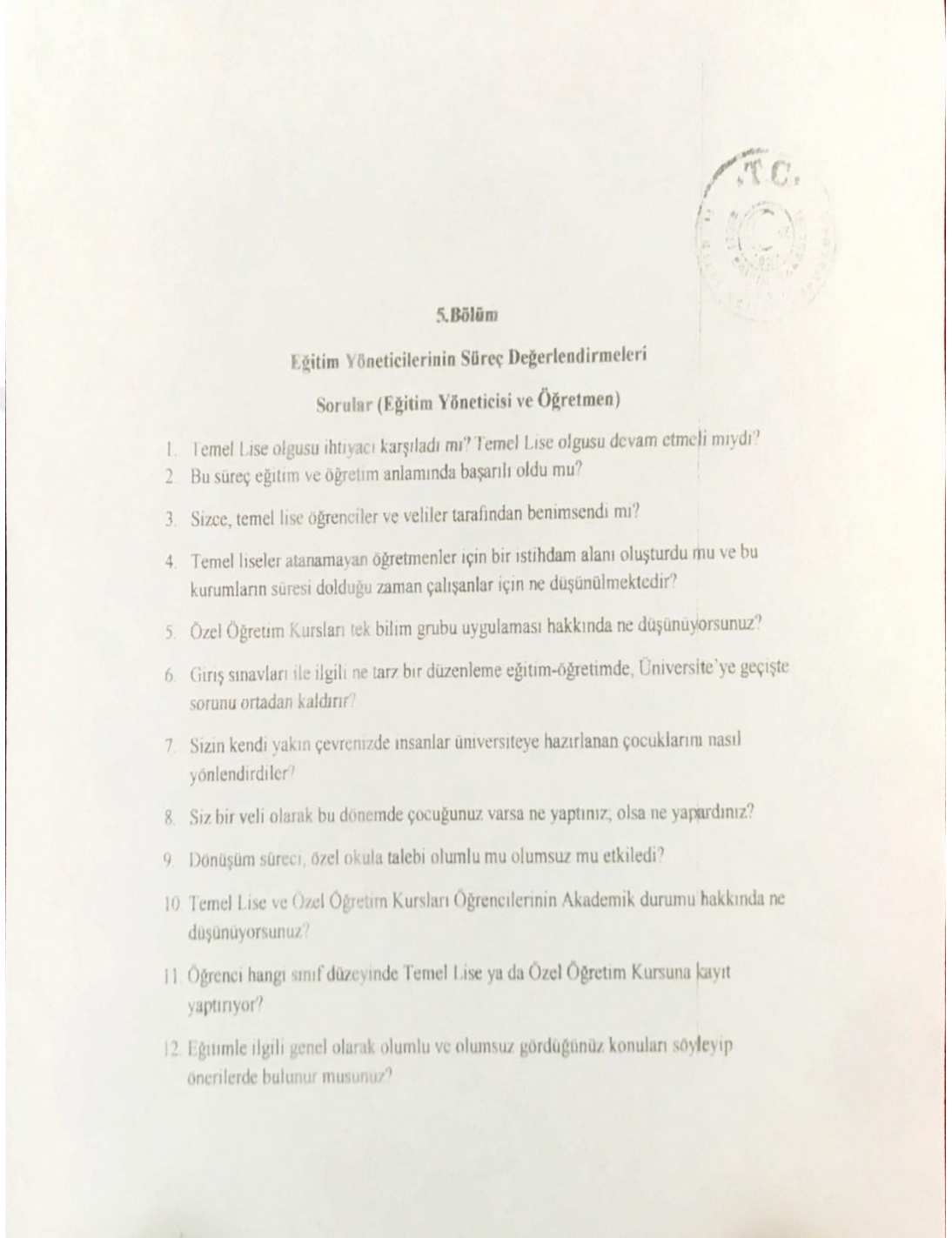
Adres: Saray Mah. Ulu Konak Cad.No:5 52089 Altınordu/ORDU
Dahili : 1431
Elektronik Ağ: ordu.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme52@meh.gov.tr

Bilgi için: Mustafa KURUL VHKI (Strateji Geliştirme Şub.Müd.)

Tel: 0 (452) 223 16 29
Faks: 0 (452) 225 01 44

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 373d-7f0d-3405-b761-81c8 kodu ile teyit edilebilir.

C. Mülakat Soruları

5. Bölüm

Eğitim Yöneticilerinin Süreç Değerlendirmeleri

Sorular (Eğitim Yöneticisi ve Öğretmen)

1. Temel Lise olgusu ihtiyacı karşıladı mı? Temel Lise olgusu devam etmeli miydi?
2. Bu süreç eğitim ve öğretim anlamında başarılı oldu mu?
3. Sizce, temel lise öğrenciler ve veliler tarafından benimsendi mi?
4. Temel liseler atanamayan öğretmenler için bir istihdam alanı oluşturdu mu ve bu kurumların süresi dolduğu zaman çalışanlar için ne düşünülmektedir?
5. Özel Öğretim Kursları tek bilim grubu uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. Giriş sınavları ile ilgili ne tarz bir düzenleme eğitim-öğretimde, Üniversite'ye geçişte sorunu ortadan kaldırı?
7. Sizin kendi yakın çevrenizde insanlar üniversiteye hazırlanan çocuklarını nasıl yönlendirdiler?
8. Siz bir veli olarak bu dönemde çocuğunuz varsa ne yaptınız; olsa ne yapardınız?
9. Dönüşüm süreci, özel okula talebi olumlu mu olumsuz mu etkiledi?
10. Temel Lise ve Özel Öğretim Kursları Öğrencilerinin Akademik durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?
11. Öğrenci hangi sınıf düzeyinde Temel Lise ya da Özel Öğretim Kursuna kayıt yaptırıyor?
12. Eğitimle ilgili genel olarak olumlu ve olumsuz gördüğünüz konuları söyleyip önerilerde bulunur musunuz?

Sorular (Öğrenci)

1. Temel Lise olgusu ihtiyacı karşıladı mı? Temel Lise olgusu devam etmeli miydi?
2. Bu dönüşüm süreci eğitim ve öğretim anlamında başarılı oldu mu?
3. Sizce, temel lise ve özel öğretim kursları öğrenci tarafından benimsendi mi?
4. Özel Öğretim Kursları tek ders uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Neden Temel Lise tercih ettiniz? (Sorunun devamında Akademik, ekonomik ya da her ikisi de mi?)
6. Giriş sınavları ile ilgili ne tarz bir düzenleme eğitim-öğretimde, Üniversite'ye geçişte sorunu ortadan kaldırır?
7. Çevrenize, devam ettiğiniz Özel Öğretim Kursunu ya da Temel Liseyi tavsiye ettiniz mi?
8. Temel Liselerin süresinin dolacağı 2019-2020 sezonunda çocuğunuzu hangi okul türüne devam etmeyi düşünüyorsunuz? (Sorunun devamında Akademik, ekonomik ya da her ikisi de mi?) (Fiyat skalası çıkarmak) (Gelir grubu tespiti)
9. Temel Lise ya da özel öğretim kursu tercihinizde aileniz etkili oldu mu?
10. Eğitim Öğretim gördüğünüz Temel Lise, okul kültürü açısından istediğiniz fiziksel ve çevresel faktörleri karşıladı mı? (Sorunun devamında okul bahçesi, spor salonu, seminer salonu gibi kültürel, sosyal ve sportif ihtiyaçlar) (Resim, Müzik, Beden Eğitimi gibi derslerde beklentiniz karşılandı mı?)
11. Sınav hazırlık sürecinde Temel Lise ve Özel Öğretim Kursları Öğretmenlerinin Akademik Donanımlarını yeterli buluyor musunuz?
12. Üniversiteye giriş sınavı başarıları anlamında, Temel Lise ve Özel Öğretim kurslarının durumunu nasıl değerlendirirsiniz?
13. Eğitimle ilgili genel olarak olumlu ve olumsuz gördüğünüz konuları söyleyip önerilerde bulunur musunuz?

D. Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Destek İzin ve Uygulama Kontrol Çizelgesi

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN				
Adı Soyadı :	Okan NURCAN	Başvuru Tarihi	22.04.2019	
Bağlı Bulunduğu Üniversite/Kurum:	İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü			
Araştırmanın konusu:	Temel Lise Örgüsü "Ordu İl Ölçeği"			
Araştırmanın Yapılacağı Okul/Kurum:	Ordu ilinde öğrenim görmekte olan öğrenciler, öğrenci velileri ve görev yapmakta olan eğitim yöneticileri			
Sıra No	KONTROLÜ YAPILACAK KONU BAŞLIKLARI (KRİTERLER)	E	H	AÇIKLAMALAR
1	Araştırma için başvuru evrakı kayıtlara girilmiş mi? İlgili bölüme ve komisyonca havale yapılmış mı? (Yapılmamışsa eksiklikler tamamlanır.)	X		
2	Araştırma için talebi Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve derecedeki okul ve kurumları mı kapsamaktadır?	X		
3	Genelgenin 1. maddesinde "07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3606/2012/03 sayılı Genelge ve diğer mevzuat çerçevesinde 1 Ağustos 2016 tarihinden önce alınmış tüm araştırma, yarışma ve sosyal etkinlik iznleri için bu Genelge yürürlüğe girdikten sonra 1 (bir) ay içerisinde tekrar başvuru yapılması zorunludur.Başvuruda bulunmayan ya da bulunup iste için gerekli şartları taşımayanların iznleri iptal edilecektir."denilmektedir. Bu hususa dikkat edilmiş mi?	X		
4	Genelgenin 2. maddesinde "Araştırma, veri toplama araçları başvurusu, T.C Anayasası ve insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere 6998 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve politika belgelenme uygun olarak yapılmalıdır."denilmektedir. Bu hususa dikkat edilmiş mi?	X		
5	Genelgenin 3. maddesinde "Sadece bu ilde gerçekleştirilecek araştırma uygulamaları için İl Millî Eğitim Müdürlüğüne, birden fazla ilde yapılacaklar için Bakanlığa başvurulması gerektiği" belirtilmiştir. Bu duruma dikkat edilmiş mi?	X		
6	Genelgenin 6. maddesinde "Katılımcılardan ücret talep edilen herhangi bir araştırmaya izin verilmeyecektir."denmiştir. Bu duruma dikkat edilmiş mi?	X		
7	Genelgenin 7. maddesinde "sosyal sorumluluk kapsamındaki araştırma başvurularında ticari amaç güdülmemesi, kamu kurum, kuruluş, marka reklamını veya tanıtımını ön plana çıkaran ifade bulunmamalıdır."denilmektedir. Bu duruma dikkat edilmiş mi?	X		
8	Genelgenin 10.maddesinde "Araştırma ve veri toplama uygulamaları hiçbir şekilde okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacaktır ve tüm etkinliklere katılım gönüllülük esasına göre sağlanacaktır."denilmektedir. Bu durum gözönüne alınmış mı?	X		
9	Genelgenin 12. maddesinde araştırma önerisi, veri toplama araçları, yarışma ve sosyal etkinlik belge ve materyallerinin tamamı onay makamına sunulacaktır. Onay alınan araştırma, yarışma ve sosyal etkinlik faaliyetleri kapsamı dışında hiçbir uygulama ve etkinlik yapılmayacaktır. Bu durum gözönüne alınmış mı?	X		
10	Başvuru önerisinde/projesinde araştırmanın yapılacağı okul/kurum listesi konutmuş mu?	X		
11	Araştırmacı Millî Eğitim Müdürlüğüne araştırmanın iki örneğini CD'ye kayıtlı olarak vermeyi yazılı olarak taahhüt ediyor mu?	X		
12	İlgili komisyonca "Araştırma Değerlendirme Formu" hazırlanıp dolduruldu mu?	X		
13	Araştırma konusuna ilişkin veri toplama araçlarının uygulanmasında doğabilecek fiziki zararların araştırmacı tarafından karşılanması için, birim yıllık araştırma için yazılı taahhütname alın ve doğacak hasarları araştırmacı karşılar. Aksi hâlde veri toplama araçları uygulanmasına izin verilmez. Bu durum tutanakla tespit olunur. Bu husus araştırmacı tarafından kabul ediliyor mu?	X		
14	Araştırmacı, iletişim için yazışma adreslerini, e-mail ve telefon numaralarını başvuruda bildirmiş mi?	X		
AÇIKLAMA Bu kontrol çizelgesi MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarih ve 12607291 sayılı Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlik izinleri genelgesine göre hazırlanmıştır. (2017/25 nolu genelge)				
Okan NURCAN 'nın 22 Nisan 2019 tarihli araştırma izin isteği başvurusu komisyonumuz tarafından Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul / Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik izinleri genelgesi (2017/25 nolu genelge) çerçevesinde incelenmiş olup söz konusu başvurunun uygun olduğu tespit edilmiştir.				
KOMİSYON BAŞKANI		UYE		UYE
22.04.2019 Mehmet ÖZTÜRK Şube Müdürü		 Sibel ÖZTÜRK ERBİL AR-GE Öğretmen		 Nihal BAŞTÜRK AR-GE Öğretmen

E. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad : NURCAN, Okan

Uyruk : TC

Doğum Tarihi : 20.03.1985

Medeni Durum : Evli

Telefon : 05301790101

e-mail : okannurcan@outlook.com

EĞİTİM

Derece	Kurum Mezuniyet	Mezuniyet Yılı
Pedagojik Formasyon	Bülent Ecevit Üniversitesi	2015
Lisans	İstanbul Üniversitesi	Halen
Lisans	İstanbul Fatih Üniversitesi	2009
Lise	Tevfik Ercan Süper Lisesi	2003

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2018-2019	Kozmos Yazılım Anadolu Lisesi	Yönetici
2016-2018	Uğur Okulları	Yönetici
2010-2012	Sabri Çalışkan Lisesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce (Orta Düzey)